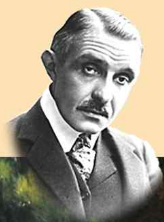

Herman Bang

Under åget

Bibliotek 1800

Herman Bang

Under åget

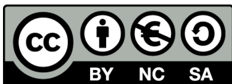
eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Til Jonas Lie

Dem, mester, tilegnes denne bog med en inderlig tak for alt, hvad kunstneren lærte den yngre, og det venskab, mennesket skænkede en fremmed.

Andre vil måske finde disse fortællinger ubetydelige og grå. Ti her hverken begivenheders net med masker og de slyngede knuder til at fange læseverdenens ene part eller skildringer af "det højt udviklede sjæleliv" til at interessere den anden. Bogen, som jeg sender Dem, er kun lavloftet og trang – som de tusinders liv.

Men af disse tusinders ubetydelige leven har De, kære Jonas Lie, jo skabt uforglemmeligt digt: "Familjen på Gilje", "Kommandørens Døtre", "Et Samliv" – storværkerne om det små. Derfor vil De, mester, også venlig se på den yngre, der kun fulgte Dem og vejen, som De har banet. Og med godhed vil De modtage disse skildringer, så fattige de end kunne synes – skildringer af mennesker, som på trætte skuldre bærer hverdagens åg og sliddets.

De er fødte af erindringer, som mens jeg i småbyer og storbyers kamp så de manges liv i tranghed, voksede sig tættere og stærkere i min sjæl: Mer liv skænker livet ikke de tusinder. Og ligesom et langt og tungt tog af lastdyr driver menneskene langsomt frem gennem døgnene mod graven.

I Prag, hvor jeg en gang boede, blev en høst min gade brolagt. Den førte op mod bjerget og var hård og stejl. Udslidte trækdyr sled stenene op ad skråningen.

Fra om morgenen hørte jeg kuskenes råb og kæppenes slag over dyrenes indsunkne rygge. Før aften standsede de ikke.

Bestandig, bestandig aste vognene frem med de grå sten.

Kun ét forstod jeg ikke: hvorfor kuskene piskede disse dyr. Ti deres gang fortnede de ikke. Og slagene – mon de fornam dem? Undertiden gik jeg ud af min dør, og jeg ville række dem en skive brød – men den i det mindste tog de ikke.

De sled kun videre – mod deres mål, mod bjerget.

En dag i middagsstunden var færdslen spærret. Et dyr var styrtet. Det var at undskylde – ti det var dødt. Kuskene bandede og bragte det bort. Et andet spand blev spændt for den samme vogn.

Brolægningen fortsattes.

Men jeg hører endnu idag i mit øre de tunge vognes slid i gaden – op mod bjerget. Og De, mester, som skrev Nordbakkens historie, vil føle som jeg.

Jeg var endnu næsten et barn, da jeg læste "Den Fremsynte" for første gang. Og hjemme tog de bogen fra mig, fordi "den virkede så altfor stærkt på mig."

Hvor betog den bog mig, den sære fortælling om enkelte sjæles hemmelige evne, om hvilken der gik sagn i min egen slægt. En fortælling om nerver, som flænger selve fremtidsmørket og griber det tilkommendes billede i et syn.

Og i "Den Fremsynte" lærte jeg også første gang at elske Norge. Bjørnstjerne Bjørnsons Norge – jeg kendte det, det var den lyse sommer med birkes stammer, blomster over de vide myrer og lykken hjemme i et hvidmalt hus. Og "Brands"

fædreland, det var ørknen tilfjelds, ikke sand, men den hårde sten for foden og intet uden den – bjerges ørken, vældig og ubarmhjertig.

Men "Den Fremsyntes " land, det var som eventyret på Jorden. En sommer kort som de fagre drømme – hvor sol gik aldrig ned, hvor blomster kom, tusindfarvede, på en lysende nat. En vinter, grum som de gamle sagns, hvor havfruer sang i brænding og bølger, menneskene til jammer ...

Det indtryk har jeg bevaret.

Endnu i sommer så jeg "Den Fremsyntes" hjemstavn.

Vi drog fra vort sommerhjem en milsvej fra Bergen ud tilhavs. Det var aften og blev nat, før vi nåede de yderste skær. Ved sundet på Holmen lå landhandlergården Stille. Af hus og af lader stod i sommernatten den sære glans som i sagaer af spøgelsessyner, og tavst var stedet, så man skammede sig næsten ved lyden af sine egne varsomme trin. Langsomt steg vi over Holmen. Myrens blomster så vi som ved dag:

Og derude, langt ude lå det store hav.

Her kunne den fremsynte haft hjemme ...

... Oppe i Nordlands sælsomme liv begyndte De. Dér fik De de første venner. Men midt iblandt *os* vandt De, mester, den store sejr.

Da var der måske allerede dem, som ikke ventede sig mer af Jonas Lie. Han var Nordlands og Nordland hans. Og dermed var det forbi. Men Norges digtere, de vokser langsomt som de store træer. "Livsslaven" kom en dag, og Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson havde en fælle.

Det var just i den tid, da alle bøger bulnede af meninger, og aldrig åbnede en romanhelt sine forkyndende læber, uden at

der faldt et problem af hans mund – et problem, som i hans hjerte eller skæbne aldrig satte spor. Højt skreg hver fistelrøst med anskuelser som en holbergsk disputator og dundrede hårdt i romanens kateder. Man hængte samfundsspørgsmålene udenpå bøgerne som guldpapiret på et fastelavnsris.

Sådan ville man vække samfundet og så bare ikke, at det blev kun fastelavn.

Vantroen havde taget troens plads på prædikestolen. Der var i litteraturen så tæt med socialistiske doktriner som i et socialdemokratisk forsamlingshus – da "Livsslaven" kom og problemet blev livet.

For mig flængede den bog tåger som lys går gennem skyer.

Her var de store spørgsmål nedlagte i de små liv og her brændte samfundsproblemerne som skæbne for menneskelivværelser.

Der er ingen "ord". Stille flyder kun en fortælling. Der er slet ingen oplysende disput. Det hele er kun Nikolajs stakkels livsstrid. Der er ingen person, som hænger et socialistisk hjerte luerødt uden på sin vest. Der fuldbyrdes kun yderst stilfærdig en skæbne.

Men alt det, hvorom de andre gennem år havde talt, så de slog sig hænderne blodige i de knastørre katedre, det gjorde De til selve livets skær, til stængerne i et bur, til maskerne i det net, hvor et menneske søndersledes.

Jeg kunne forstå, om den bog, "Livsslaven", ved siden af tre-fire andre lå på socialisternes talerstole – hvor man jo hverken har Bibel eller postiller – som en slags andagtsbog. Ti det lyser rødt af dens bind.

Måske, mester, har De en og anden gang syntes – sligt er dog såre menneskeligt – at Deres bøger sammenlignede med Deres to store fællers dog kun gik så langsomt og nok så tyst gennem verden.

Alligevel – også de baner sig deres vej. Og de har tiden for sig, ti for dem er årene, der går, kun som omkring fjeldet vandene, der synker – så fjeldet vokser højere frem over den store flade …

Bøger som Deres finder deres vej, og de ved det ofte slet ikke selv.

Hvor vel husker jeg dog ikke det lille portnerrum i huset i Prag, hvor fru Hausmeister sled med tilskæringen og de to blege syersker drejede maskinerne ustandseligt og hr. Hausmeister fæstede enderne.

Lys kom der ned fra vinduet som gennem en tragt, luft kom der vel også ind en gang imellem, gennem døren. I halvmørke blev der slidt og kogt og maden nydt, i det samme rum. Tidligt begyndtes der og sent blev der holdt op. Man så dem i skumringen blot som skygger: de to, der drejede, Hausmeisterin, der klippede, skroget af manden, som fæstede.

Men om aftenen silde, når lampen var tændt, læste fru Hausmeister, væbnet med et par uhyre briller, sin avis. Det var en lille tyndpapiret en, en avis for folket og på tjekkisk.

Fru Hausmeister læste føljetonen. Fru Hausmeister stavede og fru Hausmeister græd.

Så spurgte jeg en aften, da jeg kom der ned, hvad det dog egentlig var for en historie, der kostede hende så mange tårer.

Og i mange ord, der gik forvirret ud og ind, på sit gebrokne tysk, med deres underlige, hjælpeløse smil, der ikke kan få

udtrykkene med sig – fortalte hun mig: Nikolajs og Sillas stakkels historie.

Siden, kære Jonas Lie, gik jeg ned i portnerrummet hver aften, og jeg lod fru Hausmeister fortælle, hvad hun just nu havde læst, og som jeg kendte så godt.

Det syntes mig, som var jeg næsten hjemme, da mens hun fortalte.

Og mer end én gang tog jeg denne lille tjekkiske avis, hvis ord jeg ikke kunne læse, og jeg sad glad og stirrede på Deres kære navn deri: Det var en signatur, som var på rejse nu rundt om Verden.

Så fulgte alle de andre bøger: "Familjen på Gilje", "Kommandørens Døtre", "Et samliv", "Majsa" ...

Hvor er dog ikke blandt alle disse værker her "Familjen på Gilje" typisk for Dem.

Den kom i de år, da kvindeemancipationen var blevet til sådant noget som reformdragt og indignationslitteratur – de største ting kan blive til de aller aparteste og mindste ting på sådan afsides steder – og der stod en tom ord-fråde over det ganske Skandinavien, så de almindelige dødelige, de blev enten lede og kede af det hele eller de lo.

Og hele kvindebevægelsen, den var såmænd lige ved at sygne hen under reformdragten.

Men så talte De Deres ord om kvindens stilling:

De malte "Ma's" liv.

Hvordan moderen til slægten havde levet, fortalte De i stilfærdige ord. Hvordan hun, som alle sønner elsker højest,

havde henslidt sit liv i fjeldbygden, hos kaptajn Jæger – det fortalte De.

Og så var der vel ikke så mange, som jo ikke nok mente, at der kunne dog være noget i det, om der blev lidt mere udvikling og lidt mer ligestilling for kvinderne – for fremtiden.

"Et Samliv" er vel "Familjen på Giljes" jævnbyrdige søster.

Det var sidst i Kristiania – igen havde jeg hos Hals' talt om Dem, Deres bøger, til hvilke jeg bestandig så gerne vendte tilbage.

Så kom jeg ned til vognen; på dækket lå nogle blomster, et par kun, som til at fæste ved brystet. Der var stukket en lille seddel ind ved dem, hvorpå der var skrevet i hast, med blyant:

"Fra Alette Mørck".

Blomsterne var til Dem, Jonas Lie – mig tilkom de ikke.

"Et Samliv" rummer Dem helt. I denne dybe og grå skildring af de tusind ægteskaber har De vist hele Deres kunst og indesluttet Deres hele hjerte. Og i mine stille tanker glider altid Deres kære billede sagte sammen med den gamle Krabbes: ved de norske hjems arne er det Dem selv, der sidder og stirrer ind i ilden – arnen, der kunne rumme såmegen lykke.

Kunne rumme, hvis kærligheden blev den "hjertets og forstandens kunst", hvor det gjaldt "det gamle": "ikke blot at modta'e men også at gi'" – og "begge dele med barmhjertige hænder."

Hjemmenes milde filosofi og hjertets dybsindige lærdomme har De prædiket for alle og dem har De skænket til alle.

Men for hver kunstner, hvis felt er romanens form, er De tillige den store lærer i selve fremstillingen. De er i et afsides land i en ny litteratur nået til at skabe fremskridt i romanens form, som ikke er nået af nogen samtidig i selve romanernes land: i Frankrig.

De aldrig fortæller noget om noget. De viser os alt.

Fortælling om en ting er som et gevandt om genstandens krop. Man skal gætte legemet, der gemmes bag gevandtet. Men De henstiller det af Deres digterhjerne sete umiddelbart, som det står og det går og det bevæges, for vort syn, så vi hører det, ser det, fornemmer det, i sin bevægelighed, i sit liv.

Og den der *vil* – ti en ny kunstform fordrer også hos tilegneren anspændelse – han kan følge Deres romaner, som til meddelelsesmiddel kun ejer det døde ord og det fattige sort på hvidt, som man følger et levet skuespil, hvor fremstillerne har til hjælp både kød og blod og lemmer og den menneskelige stemme og ansigtet, hvor alt kan siges med et intet.

Så levende er Deres ords billeder, at f.eks.: "Majsa Jons" er et skuespil. Et fremstillet skuespil.

Men hvilken intens kraft Deres syn må eje, hvilken viljeanspændelse De må nedlægge i arbejdet for at fæstne dette syn – det kan kun den ane, hvis egne yderste kræfter er nedlagte i dette store vanskeligste: at genskabe i kunst det bevægede, det mangfoldige liv.

I det De har villet vise os selve situationen i sin bevægelse, har De tillige undgået de endeløse beskrivelser, til hvilke en stor del moderne fortællere henfaldt og som simpelt hen gør dem ulæselige, beskrivelser af sol på møbler og skygger over stuer.

Disse folk har hørt om et milieu. De har lært noget om omgivelser. Og så begynder de på deres opremsninger – af møbler, af vægtapeter, af farver på sofaer, stole og bordben, døde opremsninger af de døde ting.

De, mester, som med uendelig anspændelse kun ser Deres mennesker i handlen, i fortsat handlen, får ikke tid til at se alt dette skæbnesvangre udenom. De ser og viser os kun de døde genstande, som spiller med, som griber ind i den bevægede menneskehandlen.

Men dér ser De også det store som det mindste.

Dér ser De kommandørindens ringe og Cecilias pudseklude og Barbros store hovedtøj med de mægtige og stramme sløjfer. De ser også det store: Solen, De viser os den, når den skinner for ét af Deres mennesker, De lader os føle natten, når den lægger sig tung over en af Deres levende skikkelser.

Alt ser De, hvad der står i forhold til Deres bevægede menneske. Fremfor alt ser De dog alt det små, småtingene, hvormed, hvori vort liv glider hen.

Dagliglivet – livet med og i de små ting – har De derfor skildret som før i Norden ingen.

Måske har just Deres mesterskab her lagt Dem en synd på samvittigheden. De er blevet den ufrivillige plejefader til en mærkelig goddag- og farvellitteratur, der paginerer ligegyldighederne og om de banaleste patroner ophober de banaleste oplysninger. Denne litteraturs mål er at skildre det mest dagligdagse, og den når kun at give det mest indholdsløse.

Ti indholdet bag det dagligdagse – menneskeskæbner, – lader disse folk ligge.

Men De, Jonas Lie, har just givet vore *skæbner* dagligdragten på. De har iført de menneskelige skuespil den hverdagsdragt, hvorunder de spiller.

Hverdagslivet, det bestandig kørende, det standser aldrig: der bæres mad ud, der bæres mad ind, der stås op og man klæder sig på og vinduer kommer op for luft og man går ud og hjem og får aviser i hånd og man læser dem måske – både i glæde og i sorg, når sjælen er i jubel, som når det kæreste mistes. Og det samme liv vil fortsættes af de andre, når man selv en gang er stiv og kold og min saga sluttet.

Det evigt fortsatte "liv" har De ført ind i Deres romaner. Det er midt i dette liv, Deres personer lever, håber, kæmper, græder sagte, skuffes, glædes, døer – som vi.

De viser os dette livs tusind småting, der er vor skæbneflods leje, og som hvor døde de end er, tit blev en kniv i vor smerte, et springbræt for vor fryd.

Jeg mindes en sådan lille hverdagslivets ting fra en dag, hvor én af dem gik bort, som jeg har haft kærest.

Derinde i sovekamret var der dødskamp og stilhed. Til og fra, til og fra gik i dagligstuen vi børn, lyttende ved døren. Min søster sad i krogen på en skammel, tåreløs, og klynkede som en lille hund.

Jeg drev ud af stuen, hvileløs, gennem de andre rum, som stod forladte, ud i køkkenet: ved det brede bord sad folkene foran det store fad og spiste i en lang rad.

Det var jo middagstid og maden var sat frem …

Modtag nu, kære Jonas Lie, disse fortællinger som en gave, hvis bedste værd er sindet, hvormed de sendes.

De er stilhedens mand. Larmende hyldest søgte De aldrig. Takken, man bringer Dem, bør da være stilfærdig som De selv.

De blev ikke navnkundig ved ét slag, som under gny løftede Deres navn på skjold.

Langsom var Deres vej og De erobrede aldrig på én morgen landet.

De erobrede kun stille hjem efter hjem.

Og en dag vil De have omspændt Norden.

Da vil meget støv, som epokegørende værker rejste, have lagt sig over disse samme værker. Men Deres simple bøger – tænk: Kun en stakkels sypiges historie – vil leve lige unge: hjemmenes altid fornyede historie.

De æstetiske fordringer vil skifte. Man vil have proklameret glæden som modedronning i brochurer og udslettet sorgen af Verden med et pennestrøg. Man vil have haft under behandling det fornemme sjæleliv, som belægger elskov som had med mange citater og af de dybsindigste forfattere. Man vil atter have tronsat den sociale roman for igen at afslide den purpuret. Teori vil have nedhugget teori.

Men Deres fortællinger, de vil leve og være unge som selve det liv, hvilket De genskabte i Deres milde digtersjæls lys.

"Hun havde indbudt til et nyt kursus i holdning, dans og bevægelse – i den næste flække. Og nu drog hun videre for at fortsætte det, som en del mennesker kalder livet."

En dejlig dag

Fortælling fra en krog i livet.

1

Der var jo ingen, der fattede, hvordan det var gået til.

Da general af Varén havde fået den idé, at nu ville han have fru Sofie Simonin op at spille i sin afkrog, og telegrammet var kommet om, at fruen skulle have den ære – mod erlæggelsen blot af 6000 frcs., optalte i Finlands Bank – var jo Etvøs' sendt ud med listerne naturligvis.

De gik med listerne hver gang, der var komité – til indsamling eller basar eller subskriptionsbal; hver gang var jo de i komitéerne for at ordne og for at løbe, både fru Etvøs: lille, sammenskrumpen, skuldersmal og lige op og ned som et bræt; alting gik på figuren, hoved og hænder og fødder og munden med; øjnene var det eneste, der ikke var med i al den bevægelse og som ikke vidste, hvad munden løb med, de brændte altid ligesom af en anden bekymring dybt inde i deres huler.

Og adjunkten med bukserne helt oppe om de magre ben og stilebøger i de udbulnede lommer – så frakken slattede, mens han løb med brystkassen og mankehovedet frem, som en vædder, der går storm. Manken og den vældige brystkasse, det var egentlig det eneste, som var blevet tilbage af studentersangeren Jakob Etvøs fra Helsingfors, som de kaldte for Kæmpen …

Etvøs' havde jo rendt, som sagt, nu med Sofie-Simonin-abonnementet, som de plejede, og de var, da hun skulle komme, på perronen som alle de andre: nogle af komitéen var meget ubevægeligt stramme, nogle var trippende; kun generalinden stod med den store velkomstbuket og så akkurat så fornemsøvnig ud, som hun altid plejede.

Og så var fru Simonin kommet, lille, gemytlig og smilende og hun havde nikket og hilst og talt og – kørte; i generalens vogn, med "Truppen", de to herrer, og adjunkten som fjerdemand på generalens plads i vognen.

Herren må vide, hvordan Etvøs var kommen derind: Fru Simonin havde kun lét og herrerne af truppen havde lét og døren var slået til på det Etvøs'ske uldtørklæde – uldtørklæder af fru Etvøs' strikning var familien Etvøs' hovedsagelige værn mod vinteren, de indskrænkede sig mest til at beskytte halsene –; generalen stod og så lidt langt efter sin egen bortkørende ekvipage, han var ikke nået længer end til at gøre mange buk foran vogndøren.

Så under køreturen må det vel være sket eller da de skiltes. Fru Simonin har vel sagt i sit hjertes uskyldighed:

– Ja – så spiser vi hos Dem i morgen.

Hvad i al Verden vidste hun, om hvem der var hoved og hvem der var hale i komitéen.

Hr. Etvøs stod endnu med hatten i hånden i hotelporten længe efter, at fru Simonin var kommen af vognen og op. Han vidste ikke rigtig, om han *begreb*:

– De ville spise hos ham i morgen.

– De ville gøre ham den ære at spise hos ham i morgen.

Han kunne slet ikke fange nogen rigtig klar forestilling, men han bare løb, hjemad, hjem til Adolfa, hjem for at få det sagt … for der var jo nok noget, noget tyngende ved æren også: hr. Etvøs syntes rigtig, han begyndte at blive så hed, mens han løb.

– Men Jakob, men Jakob, råbte fruen, hun var endnu i den astrakans stumpjakke og regerede med den mindste. Det var så svært for fru Etvøs at komme både i og af tøjet; der var altid noget at løbe om i krogene eller en af deres ni, som faldt og græd – til det sidste. Etvøs bare satte sig hårdt i en stol.

Han syntes næsten, han blev endnu mere stakåndet nu herinde, hvor de otte rørstole stod og så så langt efter hinanden og tapetet (Etvøs så det nu) var sat på i så mange klistrede bider.

– Men Jakob, men Jakob – hva' er 'et?

Fruen blev stående angst, med den mindste på sin arm.

– De spiser her i morgen, sagde Etvøs brat, som en mand, der opgiver det hele.

– Hvem? De? spurgte fru Etvøs, der slet ikke forstod. Hos Etvøs' spiste aldrig andre end de ni – og så pigen og adjunkten det, der blev tilovers.

– Fruen – fru Simonin – hun vil spise hos os.

Og måske mest for at sprede lidt på den alt tungere luft begyndte hr. Etvøs at tale meget højt – men i noget hakkende sætninger – om æren, den store ære; de var jo ligefrem blevet foretrukne for generalens.

Men fru Etvøs hørte ikke. Hun havde først kun sat sig, mens hun så på Etvøs med et par højst forskrækkede øjne. Så sagde hun i en stille, klagende tone:

– Å, men, Jakob, hvordan kunne det gå til? å, men Jakob, hvordan gik det dog til?

At det var "gået til", det tvivlede fru Etvøs ikke et øjeblik på. Hun var så inderlig vant til, at det frygtelige måtte hænde.

Etvøs standsede med æren og tørrede sig over panden: Han vidste selv ikke, hvordan det var gået til:

– Hun sagde, hun ville spise hos os, gentog han bare pustende.

– Og du si'er i morgen? sagde fru Etvøs.

– Ja – min pige.

Fru Etvøs førte, mens hun sad, sine magre hænder over det tynde hår ned imod tindingerne. Det var hendes vane, når noget særdeles pinagtigt kom på. I årenes løb var det, som havde hun gravet de stakkels tindinger ud til et par gruber, så hule var de. Nu borede hun og borede hun:

– Å – men, Jakob, *her* – å, men, Jakob, *her*, sagde hun og slog ud med begge hænderne.

Hun så ud i stuen fra væg til væg: nej, der var jo ikke ét konserveret møbel.

Etvøs svarede ikke, han så, at skuepladsen var pauvre.

Der var stille lidt, fru Etvøs var begyndt at gå op og ned:

– Kan du få forskud? spurgte hun så sagte.

– Ja vel, min pige, ja vel, min pige – det gav et sæt i Etvøs –: jeg *må* jo, jeg *må* jo, gentog han to gange.

– Men to hundrede mark, to hundrede mark (fru Etvøs sagde det i en tone, som kunne ingen menneskelig magt rejse den summa): man gør det ikke under to hundrede mark …

Fru Etvøs tog en storsum på slump; i virkeligheden anede hun jo ikke, hvad "man gjorde det for": de havde ikke haft

fremmede, siden nr. tre af de ni blev døbt, og det var Etvøs' kolleger til en "smørgås".

Fru Etvøs blev ved at gå frem og tilbage. Hun var allerede ganske i selen under denne sidste tilskikkelse:

– Så må hele komitéen jo bedes, sagde hun med sin trætgrundende stemme.

– Ja, min pige, svarte Etvøs, der var blevet meget spag siden den tale om forskuddet.

Fru Etvøs tænkte: å, maden var ikke det værste, kogekonen kunne de ta'e. Men alt det andet, alt det andet ... bare dugene – – fru Etvøs troede såmænd ikke, hun havde to hele duge.

– Går du så, Jakob, sagde hun så i samme stille tone: efter ... de penge?

– Ja, min pige, svarte Etvøs. Han rent ud svedte. Om forskud kunne der slet ikke være tale, og han vidste ikke mer, hvor de to hundrede skulle tages, end den sidst ankomne af de ni, der brølede midt på gulvet.

– Børn, børn, tyssede den vandrende fru Etvøs. Det var de otte, som rumsterede i spisestuen.

– Ja, så går jeg, sagde adjunkten og stod op, han var såre tung i sine lange ben.

Fru Etvøs standsede lidt:

– De hundrede kunne du måske låne hos Cerlachius, sagde hun meget tøvende.

– Jeg havde tænkt det, sagde Etvøs.

Han havde intet som helst tænkt. Men nu gik han for at forsøge.

Da han var gået, faldt fru Etvøs et øjeblik ned i den stol, han havde forladt – når det til daglig en sjælden gang hændte, at fru

Etvøs kom til sæde, så det ud, som hun ganske knækkede –: det var, som havde hun lutter myrer oppe i sit hoved:

– Å – nej, nej, maden er ikke det værste – å nej maden er jo ikke det værste, blev hun ved at sige, mens hun sad med rokkende hoved.

– Hva' er nu det? så fo'r hun op. Der havde lydt et bums fra spisestuen, så træhuset gav sig i fugerne. Det var én af de ni, som faldt ned.

– Silla, Silla, råbte fru Etvøs på pigen.

– Sil – – la ...

– Og jeg, som er i kåbe, sagde fru Etvøs og tog sig forfjamsket op til håret.

Fru Etvøs havde det hyppigt med sådan pludselig at opdage, at hun befandt sig, til lidt urette tid, i det eller det klædningsstykke.

– Silla, Silla, blev hun ved at råbe, mens hun tog kåben af:

Silla viste sig med en gulvklud: Der var bestandig én eller anden af de yngste, der havde været upålidelig i en krog.

– Ja, ja, sagde fru Etvøs (alting var i bevægelse på hende nu igen): nu er der andet, nu er der andet ...

Silla skulle til lektors frue og få adressen på kogekonen.

2

Adjunkt Etvøs havde fået de 100 mark til tilbagebetaling *senere*, sagde hr. Cerlachius godmodigt nok.

Da han kom hjem, var hele huset i oprør. I gangen var alle møbler stablet sammen – godt, at de kunne støtte hinanden. Alle ungerne føg hvinende ud og ind, som var hele huset én rutschebane. I stuen skrubbede Silla gulv med samtlige sine

skørter ud over hovedet, så den yderlig let beklædte bagdel vrikkede højt op i vejret – af ophidset iver.

Fru Etvøs sad i spisestuen midt i "dækketøjet".

– Dik du dem? spurgte hun hastigt og så op på Jakob.

Der var noget eget bredt over adjunkten, så hun vidste straks, at *noget* havde han.

– De hundrede for i dag, sagde han og skød de fem mønter rask hen over bordet.

– Nå – Gud ske lov ...

Det kom som et suk: det var da en dråbe i hendes bekymrings hav.

– Gå du så ind, Etvøs, sagde hun: du har jo stile.

Adjunkten fyldte så svært, han var blevet så kry og talte om al Verden, som de dog burde invitere:

– Og så må vi dekorere, sagde han, der må jo pyntes op. Han slog med de lange arme, malende, frem mod de gabende vægge, som om han ophængte usynlige guirlander:

– Kære du, kære du, sagde han, man gør meget med lidt.

– Ja, Etvøs, ja men gå du nu ind.

Der var jo ikke det tørre sted at finde på noget gulv. Silla vaskede, så der stod skum af vandstrømmene, og Emmeline, den ældste, gik i stivsko og tørrede de større møbler efter – der var så mange glemte femfingre rundt omkring på de Etvøs'ske mobilier.

Fru Etvøs havde glassene fremme på bordet til undersøgelse. Det var et sørgelig molesteret kompagni; fru Etvøs lagde træt hænderne i sit skød.

– Kære du, sagde Etvøs, glas lejer vi.

Fru Etvøs så, at de *måtte* leje:

– Ja, sagde hun, men det koster, Jakob.

Hr. Etvøs gik.

Straks efter viste der sig en mørkklædt, yderlig langstrakt og højst mager gestalt, som fru Etvøs under megen forskrækkelse fik placeret på en stol midt på det våde gulv.

Det var kogekonen, madam Börner.

Hun blev ved at sidde tavs og vente med øjnene på fruen og hovedet strakt afværgende tilbage, mens fru Etvøs stadig blev mer forskrækket: hun tænkte. Konen var fornærmet allerede. Man troede let det om madam Börner på grund af hendes ejendommelige hovedstilling; i virkeligheden var den kun en vane fra faget, hvor det gjaldt at holde ansigtet frelst fra stegepanden.

– Ja, sagde fru Etvøs, vi skulle jo – hun talte, som undskyldte hun en forseelse – se no'en hos os i morgen ... skulle vi ...

– Seksten, lagde hun til, i en tone, som var nu det værste sagt.

Madam Börner nikkede kun. Så sagde hun med en mat trykket, gudhengiven røst og øjnene over på glassene.

– Hvor mange serveringer? spurgte hun.

– Ja, ja, stammede fru Etvøs, hvem stemmen gjorde endnu mer forfjamsket: Hun anser det for *ganske* fortvivlet, sagde hun til sig selv.

– Ja, ja, sagde hun, det er forvænte folk, meget forvænte folk, madam.

– Så er det mindste seks, sagde madam Börner i samme matte tonefald. Der var bestandig noget ved madam Börner, så man syntes altid, hun ligesom talte med foldede hænder.

– Ja, svarede fru Etvøs, der uafladelig rokkede på stolen; hun ville svaret ja, om madammen havde sagt seksten.

Madam Börner begyndte på spisesedlen og nævnede retter og biretter og "garneringer" med en stemme, som læste hun landeplager op af en poenitentse (stemmen havde madam Börner af sin sygdom: hun gik bestandig rundt med sår på tarmene af den megen sætten-smag på mad i faget), mens fru Etvøs, der ingenting forstod, hun havde så lidt kogekunst ud over det daglige, blev ved at sige:

– Ja – når det blot bliver pænt, når det blot bliver pænt ...; og pludselig slog armene ligesom værnende rundt om de usalige glas; hun syntes, madammen tog ikke øjnene fra dom:

– Glassene lejer vi, sagde hun, ganske stakåndet.

Men madam Börner blev kun ved i samme moll en lang stund, mens fru Etvøs, der bestandig troede, at det specielt var deres kasus, der lå så tungt på madammen, blev mer og mere deprimeret – også af de mange navne, kogekonen førte i sin mund – og sagde klagende:

– Ja, det bliver svært, det bliver såmænd svært ...

– Og hvad vil det så koste? spurgte hun med et sæt.

Hendes øjne fulgte angst madammens hårdhudede fingre, som begyndte at bevæge sig, tællende på bordet, som spillede hun øvelser på et klaver.

– Å, vi hjælper os i aften med halvfjerdsindstyve mark, erklærede madammen, til at begynde med ...

Det av et ryk i fru Etvøs, der følte ned til pungen med de hundrede:

– Ja, sagde hun, dem vil jeg så gi' Dem straks; og hun lagde guldstykkerne op på bordet, ét efter ét – kendere tager sådan på

antikviteter – mens hun pludselig fik tårer i øjnene.

Madam Börner tog dem:

– Hvor skal der så spises? spurgte hun i samme tonart som før.

Det var ikke til at sige, hvor denne bestandige stille bekymring hos madammen ængstede fru Etvøs:

– Spises? – alle ord kom som stød fra hende – spises?

– Jo, der skulle jo spises her.

– Nå – så, sagde madam Börner, der måske slet ikke hørte, men dog så ud, som fik hun en ny Jobspost for hvert svar.

– Nej, ser de, nej, vi er jo ikke forberedte, det er kommet over os, det er jo kommet sådan over os, sagde fru Etvøs.

Madam Börner bad kun, om hun måtte se køkkenet.

Fru Etvøs havde i stilhed længe skælvet for køkkenet – køkkenet var ikke Sillas bedste side, og man kunne ikke sige, at der netop skinnede.

– Jo –, køkkenet, sagde hun, naturligvis ...

Hun kom op fra stolen.

– Børn, børn, tyssede hun: børn ...

De ni var efterhånden stimlede sammen på det våde gulv og fo'r hujende og særdeles forstyrrede op og ned ad ryggene på hinanden: de forstod, at der var tale om mad, om megen mad.

– Emmeline, lys os, sagde fru Etvøs; det er denne vej, værsgod, denne vej ... ja, vi er jo ikke forberedte ...

I køkkenet havde Silla bleer til tørring på fire snore.

– Å, Silla har nok lidt småstykker til vask, lo fru Etvøs og begyndte i sin forlegenhed at pille de halvvåde småstykker ned, midt i køkkenet.

– Det var komfuret? spurgte madam Börner kun.

– Ja, lys, Emmeline, lys ...

Emmeline holdt lyset hen over et spinkelt "stativ", der mestendels var dækket af nogle underlige sækkelærreder, som Silla benævnede forklæder: det var komfuret.

– Fire huller, sagde madara Börner, der beregnede felttoget, og så ned på ildstedet med sine bekymrede øjne.

– Ja, det er lidt rustent; lys Emmeline; det er lidt rustent, sagde fru Etvøs, hvis hjerte var helt snøret sammen: hun syntes, denne fremmede kone så deres fattigdom lige ind i sjælen foran dette ubrugte og vanrøgtede komfur:

– Det er lidt rustent ... (ringene på de tre af hullerne var ganske røde, de nøjedes med at koge på det ene hul hos Etvøs').

– Men, porcelæn har vi, sagde hun pludselig fuldkommen umotiveret: et fuldstændigt stel til atten, det kronbergske stel, blev hun ved, klamrende sig til stellet, det kronbergske stel, helt slået til jorden foran dette røde komfur:

– En brudegave, sagde hun, fra det kronbergske hus.

Og hun begyndte pludselig at tale om det kronbergske hus, hvor hun havde været som en datter (fru Etvøs havde været der som guvernante), da den gamle greve levede og de rejste – ivrigt og febrilsk, pralende, i én strøm, som ville hun pynte op med alle de kronbergske aner i sit tomme køkken.

– Ja, så godnat, sagde madam Börner, hvis martyrium den grevelige familie Kronberg ikke syntes at sprede: jeg møder klokken syv.

– Godnat – lys Emmeline – lys.

– Godnat.

Emmeline lyste madam Börner. Selv blev fru Etvøs i det kolde køkken – hun sad og græd på en gammel blok ved det kolde

ildsted.

Så kom der nogen listende i mørket.

Det var Emmeline. Hun stod lidt ved siden af den grædende moder i mørket. Så tog hun hende ned om hovedet:

– Moer, hviskede hun: hvorfor skal vi også ha'e de fremmede.

Og hun begyndte selv at græde, ganske stille.

Fru Etvøs tog hænderne bort fra sit ansigt:

– Hys, sagde hun, jeg hører fa'er; og de gik ind.

Etvøs var let at høre, for han råbte gennem alle stuer, mens han løb op og ned, så benklæderne slubrede:

– Jo, de kommer, de kommer, sagde han, som om han endnu havde tvivlet på underet: jeg har været deroppe – *hos hende*, sagde han og ligesom sænkede stemmen.

– Men, Etvøs …

– De bad mig, de bad mig jo, min pige, værgede Etvøs for sig.

– Men, Adolfa, som hun spillede, sagde han pludselig i en helt anden tone og satte sig, overskrævs på en stol, med den gråsprængte manke frem, som hørte han musikken endnu …

Etvøs havde oppe på hotellet hos fru Simonin – midt mellem pelse og kufferter og et halvtfortæret måltid og kasser – siddet og hørt på med øjne, som hos en hungrig hund.

– De holder af musik? havde fruen sagt fuldkommen ligegyldig, mens hendes fingre løb fra skalaer til Liszt-stumper.

Han kun nikkede, med øjnene på hendes ansigt.

Hun lo, mens fingrene fløj; og tenoristen pakkede slæbkjoler ud og bredte skørter over stolene og fandt tøfler indpakkede i laurbærkransbånd … Hun faldt ind i en marsch og tog finalen for at prøve armene efter rejsen:

– Hat nichts gelitten, sagde hun veltilfreds om sin Bechsteiner og lod hænderne falde ned i sit skød.

– Sie lieben das? sagde hun så med al sin godmodige ligegyldighed og slog knæerne sammen under kjolen, mens hun vendte sig på stolen og så Etvøs – hun havde ganske glemt ham, som han sad.

Adjunkten stirrede ubevægelig frem for sig midt mellem pelse og slæbeskørter – de stride tårer løb ned ad hans kinder.

... Fru Etvøs var ikke oplagt til at dele begejstring. Hun sagde kun:

– Kogekonen har været her.

– Nå, sagde Etvøs og vuggede med hovedet.

– Hun gik med de halvfjerdsindstyve mark – til at begynde med ...

Det var som Etvøs vågnede. Men så sagde han:

– Vi har vel endelig også *kredit* – hos de større handlende.

Til daglig købte familien ikke netop i de store butikker – så der skyldte de ikke.

Fru Etvøs havde allerede tænkt på det: hos Jakob Svensson kunne de vel få på borg, og de havde næsten alt hos Jakob Svenssons.

– Jacob Svenssons har også vine, sagde adjunkten, som grundede.

– Ja, Jakob, nikkede fru Etvøs; men det skal jo dog en gang betales.

Adjunkten vidste det:

– Men nu må vi se på æren, min pige, sagde han og begyndte at gå op og ned:

– Vi bliver seksten.

– Ja, svarte fru Etvøs: hvis vi skal ha'e lektorens med.

Adjunkten standsede midt i stuen med fremstrakt hånd, og han sagde igen med nøjagtig samme blik i øjnene som før:

– Adolfa – så hun spillede.

Fru Etvøs havde fået Etvøs til ro med samt de otte.

Det var så besværligt med Etvøs, sålænge han var oppe. Han enten huskede noget, eller han fik en "idé" hvert femte minut og gik så og udviklede den, ud og ind, over de våde gulve.

Men nu var han kommet til ro, og kun Emmeline var blevet oppe.

Hun hjalp til med at aftørre stellet og tørrede varsomt og sindigt med ivrige børns stramme mund og øjne, der stod stive i hendes hoved – tallerken på tallerken.

Fru Etvøs kom ikke langt med arbejdet.

Hvert nu fo'r hun op og løb om med tomme hænder:

– Listen, listen – hvor var nu listen?

Det var fortegnelsen over kogekonens "kar". Den blev funden i skabet, og grundende faldt fru Etvøs hen over "listen": De kunne nok hverken lånes eller lejes.

– Mo'er, sagde Emmeline med sin eftertænksomme eller ligesom hemmelighedsfulde mine – der var så mange ting, som hun og moderen var vant til at hviske om og som de andre ikke skulle høre –:

– Hos Gerda's i klubben har de så mange kar.

Men fru Etvøs hørte det ikke. Det var da også, som skød i aften alle tanker frem i forvirring, på én gang, glemte og halvglemte og fra forlængesiden. Hun tænkte på den

kronbergske tid, da de rejste ... Og hun tænkte på vinteren siden, da hun og Etvøs, de mødtes for første gang, da han var solosanger ved alle festsalskoncerter ...

– Jo, mo'er, sagde Emmeline igen; de har dem i klubben. Hendes bekymrede tanker syslede stadig med karrene.

– Ja, min pige; fru Etvøs vågnede:

– Å, Gud, sagde hun: at vi ikke glemmer den klods til det ene klaverben. Det var en tankeforbindelse med festsalskoncerterne.

– Og gå så du ind, Emmeline, gå så du ind.

Emmeline rejste sig og lagde besindigt alting sammen. Så sagde hun og blev stående ved siden af sin moder:

– Mo'er – tror du, den kogekone er ærlig?

– Vi må håbe det, sukkede fru Etvøs. Godnat, min pige.

Fru Etvøs rejste sig. Hun ville se, om gulvet i dagligstuen var tørt. Med det løftede lys stod hun midt i stuen og så sig om fra plet til plet.

Aldrig havde hun set den så fattig.

De strammede gardiner, som dog ikke rakte, stolene, så spredte, som dog ikke fyldte, pyntelæderne, til at dække, som pigebørnene forærede hende til jul – var de så pauvre, så latterlige ...

Ja – ja – ret var det. Her havde hun henslæbt sit liv. Her havde hun født børn, mens hun forgæves regnede, og ammet og visset og født igen og forgæves sparet; og født pány og altid "dækket" forgæves – mens alting blev udslidt og forfaldt ...

Og Etvøs – han bøjede kun ryg som hun: fra måltid til måltid var hendes, fra skole til skole, det var hans ... Men de elskede jo hinanden. Å – ja, gjorde de? Hun vidste det ikke mere. Til at

elske hørte der vel også tanker. Og fru Etvøs syntes, de kun sled, af dagen i dagen, med gælden og med de ni, der skulle klædes og mættes.

Mat vendte fru Etvøs om og gik ind i sovekamret. Adjunkten vågnede og satte sig op i sengen:

– Du, sagde han: hendes billede hænger vi op over klaveret. Det var ét af Sofie Simonin-billederne i lystryk, der til reklame var omdelt i husene.

– Ja, Etvøs, svarte fruen og lidt efter sov adjunkten igen.

Fru Etvøs sad på sengekanten, da Emmeline løftede hovedet henne fra sin pude:

– Mo'er, hviskede hun med sin hemmelighedsfulde stemme:

– Der er jo tretten mark i Joakims sparebøsse.

Fru Etvøs havde tænkt på det joakimske særeje:

– Ja, ja, barn, sagde hun: men sov nu. Godnat.

– Godnat.

Fru Etvøs lå og stirrede ud i mørket: nu skulle de ikke løbe i komitéer eller med lister mér – nu skulle det være forbi ...

Men det var jo det, at musikken, den havde nu været deres fælles glæde. ... Da græd de altid sammen, de stride tårer.

Fru Etvøs var ved at blunde hen, med halvåbne øjne; hun havde jo harens søvn: i tretten år havde hun lyttet efter vuggen med hånden ud over sengekanten ...

– Inga kunne ha'e den hvide kjole, overvejede hun endnu. Hendes tanker fablede om, at vel et par af de ni måtte ind ved efterretten – som de kom hos Kronbergs.

Så slumrede hun hen.

Emmeline lå stille og lyttede efter hendes åndedrag. Hendes hjerte var trangt af et bittert nag.

3

Karrene fra klubben var kommet, og i køkkenet var madam Börner i fuld gang: hun gik rundt mellem sine tilberedninger med en egen markeret gudhengivenhed som en diakonisse mellem sine sygesenge.

Silla hakkede og Silla skar: – De ska' vel ikke mér end putte det i munden, sagde hun, mens madam Börner lidt efter lidt blev ganske hjemme i lokaliteterne: hun gav Silla en sammenhængende fremstilling af sin sygdoms udvikling over gryderne.

Det var fru Etvøs, der forstyrrede den rolige gænge.

Hun løb kun ud og ind hvert femte minut for at spørge, om "varerne fra Svensson" var kommet.

Etvøs lod jo ikke til så meget som blot at ville høre om penge (han bare gik og "dekorerede"; fru Etvøs vendte tilbage til spisestuen:

– Mo'er – er de kommet? hviskede Emmeline.

– Endnu ikke.

Og de sad igen, ventende, tæt ved vinduet, med kolde hænder – de kunne intet ta' sig til.

Fru Etvøs gik igen; hun ville ikke spørge mer, hun gik kun lidt støjende om og væltede låget af "karrene".

Madam Börner forstod så vel: hun havde kogt i så mange slags huse:

– Ligger her lidt drikkepenge? sagde hun. For De viser vel drengen herind, når han kommer?

– Å ja, å ja, sagde fru Etvøs, hvis ansigt lyste op, mens hun søgte nogle skillinger.

– Å, tak, å tak, sagde hun og tog madammen om håndleddene – hun ville have trykket hendes hænder: fra det øjeblik forstod de to hinanden.

– Og det værste er, at man mister smagen, sagde madam Börner. Hun fortsatte til Silla om sin sygdom, da fru Etvøs var inde igen.

Fru Etvøs havde kjolerne fremme – sin den sorte silke og den hvide – bredte ud til eftersyn over et par stole –:

– Mo'er, råbte Emmeline, der er han.

Det var drengen med varerne: Denne vej, denne vej, sagde fru Etvøs, der følte hele den gamle angst, mens hun viste den ranglede urtekræmmer ud gennem spisestuen; og de lyttede begge, Emmeline og hun, til han gik – med sin drikkeskilling.

Det var som fru Etvøs vågnede op, da varerne var vel i hus. Hun var inde hos Etvøs og så på "dekorationerne" – det var lystrykket og et par besynderlige hjørnesofaer, hvis bestanddele var sengemadrasser og pakkasser –:

– Ja, når de blot vil ta' til takke ... så går det jo nok, går det nok ... Hun var ude i køkkenet og gik i vejen, hvor hun stod:

– Ja, nu er der da no'et at ta' af, sagde hun og stod og følte lykkelig rundt på varebunken og løftede vinflaskerne, med et par øjne, der strålte: en hel velsignelse, sagde hun.

Hun vandrede tilbage til Etvøs, der draperede sofaerne:

– Å, ja, Etvøs, sagde hun og sad et øjeblik og så frem for sig: En afveksling er det jo.

– Adolfa, sagde Etvøs, der gik til og fra og betragtede det fuldbyrdede:

– Det er en ære – en uglemmelig ære.

Hr. Etvøs svedte, som haglede det af ham.

Der blev ringet på gadedøren, og fru Etvøs måtte ud for at lukke op. Det var hofretspræsidentens datter, en douce, glatbehandsket dame, der nu på tyvende år gik lydløs om i præsidentens høje embedsbolig og repræsenterede. Hun kom for at takke for indbydelsen i den hemmelige tanke at tilbyde ét eller andet til hjælp.

Men da hun var kommet til sæde midt i forvirringen – fru Etvøs løb rundt om en stol: her er så uryddeligt, meget uryddeligt, sagde hun, for Etvøs dekorerer – opgav hun i stilhed sin tanke:

– Det var bedre, det hele blev ensartet.

Etvøs stillede sig bag hendes stol for at se, hvordan arrangementet tog sig ud fra hendes plads:

– Å jo, vi gør, hvad vi kan, sagde han og slog fornøjet manken frem og tilbage.

Emmeline vogtede, fra en krog, mistænksomt på hofretspræsidentens datter, så længe hun var i stuen.

Frøkenen måtte ind og se stellet, der så ud, som var det stillet til auktion på det lange bord i den Etvøs'ske spisestue:

– Men det er jo ingen sag, sagde frøkenen, når man, som De, har tingene.

Hun gik hjem, hvid af forskrækkelse over de Etvøs'ske tilberedelser.

– Ligefrem på byens vegne, sagde hun til faderen, præsidenten.

Fru Etvøs var vendt tilbage til de to kjoler. Det blev til, at Inga skulle ind til efterretten.

– Emmeline – er hun der?

Fru Etvøs var i underliv og løb til og fra ud af sovekamret. Det var Silla, der i sidste nu var sendt til hofretspræsidentens efter servietter – man kunne ikke lade Eriksson, lejetjeneren, det fremmede menneske, håndtere de Etvøs'ske mundviskere: de var ikke til så kombinerede façoner.

– Er hun der?

Silla kom ikke. Hun blev jo standset foran hver gadedør af en veninde, der skulle ha'e beretning, vidt og bredt:

– Og talg ska' de osse æde, sluttede Silla foragteligt og løb videre (hun mente de mange stearinfundamenter, som madam Börner kunstfærdigen udhuggede for at bære hendes gastronomiske undere).

– Nå – hej for en fart, råbte veninden, som blev stående i gadedøren. Der var noget utænkelig altid jumbende ved Silla bagtil. Det skyldtes en slags halvkrinoline, som hun standhaftig bar gennem alle modens omvekslinger; hun gik aldrig på gaden uden hastig at iføre sig dette stærkt bevægelige klædningsstykke.

– Nu er hun der, mo'er, råbte Emmeline fra vinduet.

– Å – så Gud ske lov, sukkede fru Etvøs, der i sovekamret betragtede sin sorte silke i spejlet: Den havde trukket sig i de fleste sømme.

Emmeline synede den også – stille, forfra og bagfra. Så sagde hun med sin betænksomme stemme:

– Mo'er, vi kunne blække den.

– Å, nej, å, nej, værgede fru Etvøs sig mat og knappede de øverste knapper i livet: der stod et par lommetørklædesnipper frem over underlivet. Fru Etvøs måtte nødvendig hjælpe lidt efter på fladheden, når hun var i den silke.

– Men din broche, mo'er, mindede Emmeline.

Brochen kom på. Det var en stor rødmosset mosaikamor, som glad afskød sin pil mod beskueren – fru Etvøs bar den til alle festiviteter.

Etvøs slog døren op: Nå – er du færdig? sagde han og skubbede hende bort fra spejlet:

– Ja – når de bare var her sagde han, bare de alle var her …

Det var adjunktens hele sorg: at han ikke skulle få hele skaren sammen.

Fru Etvøs var inde i spisestuen; hun arrangerede for hundrede gang de mange enebærkviste, hvormed hun havde fyldt de kronbergske opsatser.

Det slog et par hårde slag på den yderste dør. Det var Cerlachius, som sagde, han ville bare se ind om, før han trak i kisteklæderne.

Han smækkede med tungen ad den megen madlugt, og ville løbe igen:

– Det er sandt, lille frue, sagde han, karlen kommer hen med no'en flasker. Jeg tænkte, det kunne aldrig skade. Börner ved, hvad de skal drikkes til …

Det var for at få dét sagt, han var kommet. Cerlachius havde megen mistillid til de Etvøs'ske vinsorter.

Fru Etvøs fulgte ham ud.

– Mo'er, bi lidt, sagde Emmeline, da hun kom ind igen. Hun satte dog en smule blæk, der på det hvide, i ærmegabet.

4

Det havde ringet.

De *var* der.

Alle døre i det Etvøs'ske paulun drønede på én gang op og i som under jordskælv, så alle gulve rystede.

– Min pige, skreg Etvøs fra stuen: du skal vel være inde. Selv løb han ud.

– Ja, ja, Etvøs – men Inga ...

Det var, som de alle drejede rundt om hinanden – bevidstløse, et halvt minut, ligesom får under torden.

– Mo'er hviskede Emmeline: du skulle lade tjeneren lukke op.

– Ja – ja, barn, men hvor er han?

Ericsson fandtes i køkkenet, hvor han fik mange ordrer af madam Börner, der havde iført sig en stor stram kappe før serveringen; tilsidst kom han ud og lukkede op.

Det var fru Simonin med truppen. Hun kom altid på slaget; det var en slags koncertvane, som hun bibeholdt også i privathuse.

Hun og de to herrer fyldte hele gangen med pelse og kom endelig ind i stuen, hvor der ingen var. Fru Simonin så sig et øjeblik om:

– Nå, det er her, sagde hun blot, vendt til violinisten, og begyndte noget ublidt at stampe op og ned ad gulvet i det atlaskes fodtøj – som om det var de andre, der havde fastslået det Etvøs'ske festmåltid.

Fru Etvøs dumpede brat ind – hun troede, Etvøs var her; hun hilste med to kniks og måtte jo sige noget, mens de to herrer bukkede, ... Om "æren – æren" og ... "så højt mod nord", sagde hun hakkende og førte hjælpeløs den mosaik-amor frem og tilbage på det flade bryst.

– Ja, billedet har vi, sagde hun så fuldkommen ude af det, da fru Simonin standsede under lystrykket.

– Ich sehe das, sagde fru Simonin meget tørt og blev ugenert ved at gå op og ned, som gjaldt det at holde varmen på en jernbaneperron: Hun blev mere og mere oplagt til at ta'e den Etvøs'ske salon som en fornærmelse, og selvbeherskelse var just ikke nogen egenskab, der netop betegnede hende.

Fru Etvøs *havde* jo set det, knap hun var indenfor døren: at ovnen var glemt – eller havde hun tænkt, det ville gi'e varme nok af alle de mange mennesker, når de kom? ...

Hun vidste det ikke. Men nu var den glemt ...

Etvøs kom ind, med handsker på og bukkede – meget; men fru Etvøs hørte slet ikke, hvad nogen sagde, selv stod hun og talte engelsk, med en underlig ligesom forgemt accent, med én af herrerne.

Det var tenoristen, en ung capoul-håret normand, fru Simonin havde pousseret i Petersburg, og som svarede noget hen i vejret på sit modersmål.

Af de andre kom der stadig ingen, og de blev ved at tale. Fru Etvøs hørte Etvøs sige: Rubinstein.

Lidt efter var de begge kommet ud i spisestuen igen – de vidste vel ikke selv hvordan –:

– Ser du, sagde Etvøs, der var fuldkommen febrilsk: at det er en meget behagelig dame.

Fru Etvøs fandt hende ikke just behagelig, men hun havde overhovedet ikke ventet noget behageligt; hun stod foran bordet og førte hænderne over hinanden:

– Der er ikke i ovnen, sagde hun blot.

– Men én må vel være der inde, fo'r hun op igen og gik ind.

– Was meinen denn eigentlich die Kerls? hørte hun fru Simonin sige højt henne ved vinduet, hvor hun skændtes med

violinisten.

Det ringede; det var generalens.

– Nu har vi dem, sagde Etvøs, der strejfede op og ned forbi spisebordet: nu er de der. Han turde ikke gå ind.

Det blev ved at ringe og der kom flere gæster – fler og fler, Etvøs hørte stemmerne i gangen.

– Nu må der rettes an, sagde fru Etvøs, der kom ud, højrød i sit hoved. Hr. Etvøs gav sig noget at bestille med vinen og sagde:

– Hvordan går det, Adolfa?

– Der er kommet tolv, sagde hun blot igen og gik ud, mod køkkenet.

I den lille mørke gang stod Emmeline, som ikke holdt det ud inde hos de andre: Er *generalens* der, mo'er? hviskede hun.

– Ja, svarte fru Etvøs og gik ind i køkkenet:

– Nu venter vi kun på lektorens, sagde hun hastig.

– Og de små vandbakkelser, sagde madam Börner, hvis stemme fik ligesom en noget skarpere klang, når det nærmede sig anretningen.

– Er *de* her ikke? sagde fru Etvøs forvildet; hun vidste ikke, *hvor* hun skulle være: noget galt var der allevegne, og hun gik ind i spisestuen igen og flyttede tallerkenstabler og flasker meningsløst rundt på et anrettebord i krogen:

– Men jeg skal huske Anderssons, sagde hun (Anderssons var den svigtende bager) en anden gang, en anden gang, sagde hun, som skulle Etvøs' have diner igen i den kommende uge.

– Mo'er, hviskede Emmeline, der var fulgt ind med hende og lyttede ved stuedøren: der er ingen, som taler.

– Nej, sagde fru Etvøs overbevist.

– Jo – nu frøken Zelchen, meldte Emmeline.

– Der skulle jo ha'e været lagt papir, sagde fru Etvøs ganske åndsfraværende og så ned ad anrettebordets ben, der rokkede.

Døren gik. Det var Etvøs:

– Der mangler kun lektorens, meldte han svedt og forpustet, som var det en nyhed.

– Ja, men bliv dog derinde, sagde fru Etvøs. Emmeline var stille gået hen og lagde papir under anrettebordets ben.

Døren lukkede sig pány bag Etvøs, der igen gik over til Cerlachius og herrerne, som, alt mens ventetiden længedes, ligesom blev helt borte, som holdt de sig *udenfor*, med ryggene mod selskabet og ansigterne ind i væggen:

– Men jeg *kan* s'gu heller ikke forstå, hvordan det er gået til, sagde Cerlachius, han var såmænd selv ganske svedt på adjunktens vegne.

– Gamle ven, sagde Etvøs, ved vi'et selv?

Der var igen en rum tid ikke nogen anden, som sagde noget, end frøken Zelchen, der stadig midt på gulvet førte en mager konversation med to, tre lokalspidser. Generalen holdt sig uafbrudt ved siden af fru Simonin, der var meget tavs, ubevægelig, som stod han skildvagt.

Og den lille danske vicekonsul, en spinkel og jomfrunalsk person, der stadig trippede i sine små lakstøvler, sagde vist for tiende gang:

– Men mon hun ikke hellere taler fransk?

Så kom lektorens. Der blev straks ligesom lidt friskere luft over selskabet – man vidste, det var de sidste – mens lektorinden, en ualmindelig bred dame i bronzefarvet atlask med meget selvlavet *point de laze* over barmen, særdeles rank gik

gennem hele stuen og sagde til generalen i en afgjort tone, så det hørtes gennem den ganske stue:

– Vil De måske forestille mig?

Fru Etvøs lukkede spisestuedøren op, og de så, der var tændt på bordet. Herrerne begyndte at røre på sig for at finde damer, og Etvøs slog i hænderne. Fru von Linden, en blond og svær landadelsdame, der omtrent målte højde med generalen, kom noget tungt op fra én af de Etvøs'ske fletstole:

– Nå – Gud give, det går, sagde hun inderlig velvillig og stillede sig op med præsidenten: Etvøs skulle jo gå i forvejen med fru Simonin. Hun stod midt i "truppen" – hun var blevet noget mildere stemt ved lyden af forsamlingens mange klingende navne, og for resten var hun jo også ret vant til selskabelige overraskelser –:

– Na – lustiges Nest, sagde hun med opskudte skuldre på sit bajrisk til violinisten, og gik med Etvøs.

Bogstavelig midt i døren kilede en blond lille spidsnæse med lorgnet, der styrede vicekonsulen til bords, sig midt ind mellem fru Simonin og generalinden, der førtes af grev Silfverhjelm af Toldvæsenet, og målte fru Simonin og hendes diamantagraffer, som havde hele fænomenet været livløst og udstillet i en montre.

Fru Etvøs skulle have tenoristen. Men først gik hun hen og stak bagfra stille sin magre hånd ind under frøken Zelchens arm:

– Tak, sagde hun sagte. Hendes øjne skinnede, som havde hun høj feber.

De kronbergske skatte gyngede noget på festbordet, før ben og slæb kom til ro og alle var til sæde i de to lidt ujævne rækker –

de Etvøs'ske stole var jo af højde lidt ulige.

Ericsson bød suppen om under megen højtidelighed.

Bag fru Etvøs lukkedes døren til dagligstuen sagte. Det var Emmeline, som havde slæbt birkebrænde ind gennem forgangen og ville lægge i kakkelovnen.

De havde båret et par retter ud og ind.

Byens folk nærmest sad, som var de indbudte tilhørere og ventede på, hvad der måtte komme; og truppen spiste.

Etvøs hørte man sige: "Men de drikker jo ikke, kære ven, De drikker jo ikke", og gøre mange bommerter i de fremmede tungemål, som jo også dæmmede op for konversationen, så den kom kun som nogle meget lamme brudstykker.

Fru Etvøs havde sveddråber på panden: hun så alt som gennem et slør.

– Der er ingen rigtig munterhed, sagde hun med sin forlegne stemme og løftede glasset mod lektorinden.

– Å, synes De ikke, svarte lektorinden med en venlighed, der virkede ganske som et dolkestød.

Truppen havde jo nok fortalt et par anekdoter, en hver – mens alle holdt inde med at spise undtagen Zelchens og generalens – men så blev der bare ganske stille en lang stund efter:

– Mon de drikker noget? Drikker de no'et derhenne? sagde fru Etvøs nu, hun også.

– Raskere, min ven, raskere, hviskede hun til Ericsson.

Ericsson havde den tilbøjelighed at standse lidt i serveringen og ville høre, hvad der blev sagt.

Silla gik rundt med saucene; hun lod døren stå til den lille gang, så tætte skyer stod fra det madam Börner'ske værksted

ind i stuen, hvor der i forvejen var hedt nok, og herrerne i stilhed begyndte at blive rødhovedede.

Børnene begyndte man også at høre; de tog sig til, Gud må vide hvad, stolen brændte under fru Etvøs, som de larmede:

– Om jeg rejste mig, sagde hun over til fru von Linden, da der pludselig lød et bums, som satte en vædder mod døren til gangen.

– Å – det er børnene, sagde fru Etvøs, der kom op fra sædet.

Der blev meget stille efter plumpet, så alle hørte fru Simonin sige – det var noget af det første, hun havde sagt –:

– Sie haben Kinder? sagde hun højst uforstyrret.

– Ja, ni, sagde Etvøs.

– *Neun*.

Fru Simonin lagde kniv og gaffel fra sig og så ned på fru Etvøs med uskrømtet forbavselse:

– Sie Unglickliche, sagde hun så i et udråb, som kom det fra hjertets dyb.

De brast alle uvilkårligt på én gang i latter og lo, så de dukkede frem over bordet, men fru Simonin, der ikke syntes, der var noget morsomt i det, råbte uforstyrret ind i støjen:

– Ja, ich meine das, så de lo igen højere end før.

De holdt slet ikke op. Cerlachius, der blev ved at klukke, sagde:

– Ja – Hun kan sågu ha'e ret i det, og drak med adjunkten.

De lo igen og begyndte at tale, mens de lo. Det var, som var der faldet en sten fra fru Etvøs' hjerte: Præsidenten drak med hende og også generalen løftede sit glas; hun var af glæde som det dryppende blod.

Fru Simonin skød diamantarmbåndene af sig og puttede dem i et glas: hun var kommet til sit yndlingstema: om menneskeslægtens formerelse.

Hendes lystige bajrer-dialekt lød over det hele – hun gik gladelig ind på sit emne med de dejlige arme helt frem over bordet.

Herrerne så kun hende med busten som den bevægede kalk af en stor hvid blomst op over kniplingerne, mens hun talte. Generalinden og frøken Zelchen ligesom fjernede en lidt vel stærk odeur med deres højtidelige vifter.

Spidsnæsen sad som fra det nu, hvor hun kom til bords, med handskerne ved siden af sig og væbnet med lorgnetten, som havde hun anbragt sig i et parket.

Lektorinden sagde stramt til sin herre, der ikke hørte det:

– At hun havde ventet dette af sådanne omkringrejsende damer.

– Gott, dass die Weiber sich dazu hergeben, blev fru Simonin ved og løftede armene i forbavselse.

Fru Linden lo omkap med herrerne og satte begge albuerne på bordet: Glad person, sagde hun til præsidenten, der havde skudt guldbrillerne op og så på fru Simonin med de blotte øjne.

Turen kom til Cerlachius's gode bourgogne, og alverden drak med Etvøs, der sad bred af lykke på sin stol: Tak, kære venner, tak, kære venner, sagde han og slog ud med hånden.

Og fru Etvøs sagde til tenoristen med et lille, endnu frygtsomt smil:

– Nu tror jeg dog ikke, hun keder sig så meget, og da tenoren var vis på det modsatte, sagde hun og smilede så lykkelig med hel åben mund:

– Å, Gud ske lov – tror De, tror De? ...

Silfverhjelm drak forstående med Cerlachius – han kendte bourgognen – og violinisten lagde i vej med en historie, som. Alle hørte, under latter. Fru Simonin havde det oppe ved sin bordende mellem Etvøs og generalen så hyggeligt som i en kakkelovnskrog.

– Ja, wer nur jetzt a' gutes Glas Bier hatte, sagde hun, som var det højden af velvære.

Etvøs så lidt uvis på hende:

– Men det kan jo skaffes, sagde han så og rejste sig, lidt usikker var han, da han kom op.

– Hvilket? hvilket, Etvøs? spurgte fru Etvøs urolig nedefra.

Og spidsnæsen, der ikke heller havde hørt, spurgte højt og med fremstrakt hals:

– *Hvad* vil hun ha'e?

– Ach – a' Glas Bier, sagde fru Simonin yderlig beroligende. Ved generalindens bordside blev der mere og mere tavst; de udspilede vifter virkede næsten som et slags stakit.

Etvøs var ude. Dørene lod han stå.

– Er der øl? sagde han forvirret og løb rundt, som kunne han finde øllet et eller andetsteds på bordene. Har vi øl?

– *Hvad*? sagde madam Börner, der var ved den søde budding.

– Hun ønsker øl, sagde Etvøs, der forfjamsket rodede i sine tomme lommer.

Og de andre gentog det, ganske hallucinerede af dette højst simple ord, mens også de begyndte at bevæge sig sanseløst rundt.

– Ja – Silla har vel penge, sagde Etvøs, der brat brød af: Men rask – rask – – sagde han og løb ind.

Inde havde fru Etvøs fået Ericsson fat:

– Emmeline har penge, hviskede hun og sendte ham ud. Gustaf Adolf af de ni sprang efter øllet.

Der var blevet ligesom lidt mere stille igen, og fru Simonin, der havde set let ned over generalindens række (generalinden var en født prinsesse Trubetzkoï og hun tilbragte sin finske forvisning med et udtryk i ansigtet som en potentat, der døjer en gallaforestilling hos en mindre fætter og i et sprog, han ikke fatter), slog over i fransken og bragte generalinden en hilsen fra fyrstinde Ghika, som hun netop havde truffet i Paris.

Hun blev ved at tale fransk, mens hun sprang over til Rumænien og fortalte om dronning Elisabeth – *la charmante femme!* – og hoffet i Bukarest.

– Rene tyve er de i det hul, sagde violinisten kort og han begyndte at fortælle en anekdote om hofmarschallen i Rumænien, der havde stjålet det armbånd, dronningen ville skænke fru Simonin; fru Simonin hørte ikke; hun blev ved at konversere generalinden, der lidt efter lidt tøede op og spurgte, om en agraf af perler på fru Simonins skulder hørte til en garniture – hvad den ikke gjorde, den var en gave af Hendes Majestæt dronningen af Spanien:

– Des perles exquises – n'est-ce-pas, madame.

Generalinden faldt hen i lovtaler, over perlerne. Og fru Simonin kaldte violinisten op – Etvøs var ude igen at se om øllet –:

– Ôtez ça, sagde hun, og han løste agraffen, der begyndte at gå rundt, mens fru Simonin igen slog over i tysken og fortalte om, hvordan hun havde spillet billard med majestæten kong Alfons.

Agraffen gik fra hånd til hånd, mens fru Simonin blev ved at fortælle, så det summede med kongelige navne rundt om de kronberg'ske opsatser, og alle hørte til med glade og skinnende ansigter, som faldt al den hofsol på dem selv, der var her til bords med berømtheden.

En efter en følte atter trang til at drikke med værtens, og der var en stadig nikken og skålen over bordet med tak og tak tilbage – kun lektorinden sad lige upåvirket og holdt agraffen fra sig, som om den lugtede stygt:

– Nå, lad os hellere sige, den er fra en prins, sagde hun og lod den gå videre, så fru Etvøs fik den i sine magre fingre: hun kendte ikke livet igen, syntes hun, fru Etvøs:

– Å – at det skulle kunne hænde hos os, sagde hun og sad og drejede perlesmykket i sin hånd.

– Mais, madame, vous oubliez votre bock, sagde generalinden og pegede med et affabelt smil over på den ankomne flaske, som fru Simonin lod stå.

De havde nået stegen, som Ericsson, der havde fået tømt adskillige vinrester på marchen gennem den lille gang, bød om med små opmuntrende skulderknubs til kendinger – Ericsson havde den vane at protegere visse yndlinge under serveringen – og fru Etvøs tænkte pludselig på Inga og rejste sig stille, da Etvøs med ét stod op; og hun satte sig igen, som blev hun trykket til jorden:

– Etvøs ville tale.

– Nu skåler adjunkten, råbte Silla, der bar kompotten, i forbifart og slog døren op til indelukket, hvor Emmeline sad på sengekanten ved et lys i en flaske og sled med den hvide: der

skulle med blonder dækkes en sidste rift, mens Inga kuldegysende ventede i et lille skørt:

– Nu skåler adjunkten, hørte man Silla igen i køkkenet.

Emmeline sad ganske stiv, foran lyset, med hænderne i sit skød – man hørte alt gennem de åbnede døre.

Etvøs stod lidt, så sagde han med len meget lav stemme og lige tæt ind på fru Simonin :

– Jeg ville kun takke Dem – takke Dem, fordi De i dag har givet os glæde og glans – – og glans, gentog han endnu sagtere, mens han stirrede frem over bordet og tav igen, han fandt ikke flere ord.

Der var stille lidt. Så råbte de alle hurra, ni gange og alle herrerne brød op, under støj, for at klinke med fru Simonin.

Fru Etvøs sad og så op mod hende, der smilte over alle de bukkende ansigter – også generalinden havde rejst sig i sit silke:

– Hvor De må være lykkelig, sagde fru Etvøs halvsagte og dvælende til tenoren og tog ikke øjnene derfra.

– Å, nej, svarte han kun langsomt og stirrede, han også, frem for sig – men en anden vej.

Inga var inde ved efterretten. Mens hun gik fra skød til skød, kom fru Simonin i tanker om sin agraf. Den fandtes landet hos vicekonsulens dame: hun havde ikke kunnet skille sig fra den.

De brød op fra bordet, og der blev en høj takken fra alle stuer, hvor alle talte, muntre og mætte, og Etvøs gik fra favn til favn: –

– Tak, min bro'er, sagde Silfverhjelm og slog adjunkten fast på begge skulderblade.

Fru Etvøs gik mellem damerne fra hånd til hånd.

– Dejlig dag, sagde fru Linden og trykkede hendes fingre med sine svære hænder, før hun tungt faldt ned på et af de Etvøs'ske arrangementer :

– Å, Gud ske lov, sagde hun og sukkede langt og befriet.

Fru Etvøs var gået videre. Hvad hver enkelt sagde, hørte hun slet ikke, men hun så dem smile og vidste, det var venligt – mens hun ligesom gled fra kreds til kreds.

Hos lektorinden stod der også to damer, som tog hende længe i hånden og talte om, hvor godt alt var gået:

– Og det er ikke let, når man tilmed må låne sig frem, sagde lektorinden.

– Å, nej, brød fru Etvøs ud og trykkede hendes hånd fast, hun var altfor lykkelig til at føle nogen brod. Hun gik forbi fru Simonin – der med truppen havde trukket sig lidt tilbage imod vinduerne: Na, Kinder, sagde hun, schwer mit so verschiedenen Wölfen zu heulen – og hun gik hen og tog Cerlachius i begge hænder. Hun sagde ingen ting, men stod bare og så ham taknemmelig op i det røde og runde ansigt.

Der blev stort spektakel. Herrerne gik allerede i gang med megen cognac, og violinisten gjorde behændighedskunster med en underkop midt i en kreds af damer. Silla, der skulle samle kaffekopper sammen, mønstrede, med den fyldte bakke støttet mod sin mave, nøje hver enkelts toilettepragt, og grev Silfverhjelm ville, ført af Ericsson, ud at komplimentere madam Börner.

Alle døre var åbne, det var, som det hele hus flød i ét i den festlige glæde. Inderst så man et øjeblik Emmeline, der uddelte rationer til de otte ved lyset i flasken på bordet ved fodenden af sengene ...

– Nu er De tilfreds, sagde den lille tenorist, der stod ved siden af fru Etvøs.

– Ja, sagde hun, og lo ham lige op i ansigtet som et barn.

5

Fru Simonin gabede adskilligt bag sin vifte.

Nu havde hun til afveksling flyttet sig over mod kakkelovnen – den var glohed nu, takket være Emmeline – og stod med et par herrer, hvoraf den ene var vicekonsulen:

– Altes Ding, sagde hun for at komme løs igen og pegede på klaveret.

Hun slog et par toner an, idet hun gik forbi, og endnu et par:

– Sie, Berg, sagde hun med ét interesseret: hören sie doch, es klingt wie eine spinette.

Hun skubbede til pianostolen og satte sig, mens hun blev ved at tage nogle akkorder.

Der var ingen der vidste, hvordan frøken Blanck, spidsnæsen, pludselig var kommet forrest og sad to skridt foran alle andre, i en fletstol med sin lorgnet.

Stille var der blevet som med et slag.

Etvøs stod ved siden af sin kone:

– Adolfa, Adolfa, blev han ved at hviske, mens han krampagtig klemte om hendes håndled.

Fru Simonin slog over i et lille stykke af Haydn.

– Klingt doch lustig? was? sagde hun, da det var ude.

Ingen svarede, og hun spillede igen – en lille ting af Scarlatti. Fru Etvøs så ud, som så hun et bibelsk syn midt i sin egen dagligstue.

Fru Simonin holdt op og slog kun endnu lidt i tasterne:

– Sint denn hier Niemand? sagde hun i en tone, så hun kunne lige så godt have spurgt, om muligen ikke nogen af herskaberne gik på hænderne.

– Jo – hr. Etvøs sang ...

– Hr. Etvøs er stedets tenor, sagde vicekonsulen, der læspede.

– Dann singen Sie doch etwas, sagde fru Simonin i ganske den samme tone og blev ved at slå knips til tasterne.

Etvøs var blevet så bleg som et lagen:

– det kunne der jo slet ikke være tale om, sagde han, og førte de svedige hænder hen over hinanden: at synge for hende (han kunne knap få ordene frem) – ja, hvis han havde no'et – om han blot havde no'et. –

– Men – og han gik nærmere til klaveret – det var altsammen gammelt, hvad han havde ...

Selskabet nedlagde dæmpede indsigelser.

Fru Etvøs stod bag ryggen af sin mand og trippede ligesom han, mens hun bevægede læberne til ord, som ingen hørte.

– Om han ikke vil synge, sagde fru von Linden mat og lagde hænderne tungt i sit skød.

– Og nu efter maden, sagde Etvøs, i den tunge luft ... Og hvem skulle akkompagnere?

– Ah – ich, sagde fru Simonin, i den samme tone som før.

– Syng *Alfredo*, sagde fru Etvøs, der stadig stod lige bag sin mand og næppe fik ordene frem af bevægelse.

– Ja, ja, sagde Etvøs, der ikke så noderne: men hvor er den?

Fru Etvøs var borte. Hun var efter pastillerne og så det lunkne vand til at rense munden med.

– Men denne luft, sagde Etvøs, og nu er der tilmed lagt i ...

Han tænkte på at åbne et vindue i spisestuen, og han løb ud i sin forvirring, gennem alle rum ind i sovekamret:

– Hvem har da også lagt i? råbte han, så man kan kvæles derinde.

– Jeg, fa'er, sagde Emmeline.

– Nå – altid skal også du gøre, hvad ingen be'er dig om.

Etvøs gik bort fra spejlet, hvor han havde ordnet sig som en aktør i en foyer.

– Altid, sagde han igen og gik.

Emmeline havde ikke svaret. Langsomt begyndte det at svide i hendes øjne: så græd hun ganske stille, siddende i krogen ved sin seng – hun havde gennemgået så mange sindsbevægelser i disse fire og tyve timer.

Fru Etvøs kom med det lunkne vand:

– Å, Emmeline, sagde hun undskyldende, fa'er skal jo synge.

Han var allerede begyndt, og fru Etvøs blev stående. De lyttede begge to, moder og datter, med fremadbøjede hoveder, ubevægelige:

– Han er ved stemme, hviskede fru Etvøs med et smil, og de lyttede igen.

– Nu kommer det sted, sagde fru Etvøs og tog Emmeline om armen. Det var en passage, som det ikke faldt Jakob Etvøs så let at komme over netop med brysttone.

– ja, han er ved stemme, gentog hun igen og smilte: Stedet var klaret.

Da Etvøs holdt op, klappede de alle, og fru Etvøs slap Emmeline, dirrende af bevægelse; som ville hun hastigst ind i støjen, åbnede hun døren og gik ind i lyset. Etvøs strålede og sagde:

– Ja – når man bliver således akkompagneret, og famlede om nye noder.

– Er hat ja gelernt, sagde violinisten, der gik frem mod fru Etvøs.

– Ja – studeret har min mand, sagde hun.

Kun Silfverhjelm sagde til Cerlachius:

– Ja – jeg er nu ikke musikalsk, og vendte tilbage til spisestuen, hvor Emmeline var listet frem: hun ville se sin fader.

Etvøs begyndte at synge igen – vendt imod selskabet, purpurrød, gyngende med kroppen, slyngende de slidte toner ud, højere og højere, med strålende ansigt, rent borte, mens fru Simonin lidt efter lidt ligesom blev ganske automat – med hovedet på skæv – og kun lod hænderne gå op og ned, op og ned ad tangenterne.

Tenoristen måtte i skjul. Han søgte til Etvøs' værelse, hvor der brændte en stille lampe.

Men bag døren stødte han på fru Etvøs, der sad gemt, stirrende gennem sprækken, med rokkende hoved, ind på manden, der sang.

Tenoristen blev forvirret og ville sige noget – et adjektiv om sangeren, men fik ikke tid, for fru Etvøs stod pludselig op og fik ham med et ned på en stol og begyndte at tale – til ham, den vildfremmede, den ligegyldige om deres liv, det trange liv, deres tilværelse, så småt, så småt, sagde hun.

– Og der er ingen forandring, sagde hun, i de lange år. Hun gentog ordene, som talte hun til sig selv, og hun så atter på ham, med ansigtet ind i hans, vedblivende at tale, febrilsk og hastig fortællende om deres ungdom, at hun havde rejst – "der

ude, der ude", sagde hun; om Etvøs, hvad han ville hvad han havde tænkt:

– At bryde ud – for der var kræfter, sagde hun og førte de udspilede hænder som to trætte hamre op og ned mod sine knæ.

– Og så sidder man her, sagde hun og pludselig stirrede ham ind i ansigtet med et par øjne, der intet så: her ...

Hun skød døren til – der inde blev Etvøs ved at synge, sang arie på arie, alle herrer var flyttede til spisestuen nu – og hun blev ved at holde tenoristen fast med samme strøm af ord, bøjende sig frem imod ham, holdende om hans hænder:

– Så blir det længsel, forstår De, den lange længsel, forstår De, mens man sidder her år efter år ...

Pludseligt brød tårerne ud af hendes øjne, og hun græd, sagte og ustandseligt, bestandig med ansigtet vendt imod ham.

Den lille tenorist havde ikke rørt sig, han vidste ikke et ord at sige, sagde kun og bukkede halvt:

– Ja, man forstår jo, forstår jo ... at her er indskrænket, frue.

Ude i stuen var Etvøs holdt op at synge, og alle mennesker talte i munden på hinanden. Med ét slog fru Etvøs døren helt op igen:

– Nu er de nok færdige, sagde hun og søgte at betvinge sig. Tenoristen kun bukkede og gik uden ord; Etvøs var gået ind i spisestuen, hvor alle klappede; han ligesom førte hånden hen *over* lektor og Cerlachius:

– Nu har man for resten først røsten, sagde han og slog sig ind mod struben.

Så vendte han tilbage til stuen, og damerne samledes i en kreds for at sige ham behageligheder :

– Nej vist, sagde han, man har jo ikke glemt alt: det blusser op i de begejstrede øjeblikke.

Men pludselig blev han distræt og stod og stirrede med et par tomme øjne, til han brød ud af kredsen med et brat: "Undskyld".

Han havde fået øje på violinisten, der endnu ikke havde udtalt sig.

Han skød hen imod violinspilleren med mange sære kast med hovedet, og han begyndte en samtale om kunstsang: han vidste ikke, hvordan de folk ansatte tonen.

Og midt i det sagde han med et kort lille nik – halvhøjt, sådan som kolleger imellem –:

– Nå – hvordan var'et så?

Violinisten så først lidt på ham – han havde ikke mere tanken ved de Etvøs'ske ydelser – før han sagde:

– Jo, det er en overordentlig udholdende stemme.

Der gik et lys op over Etvøs' ansigt:

– Ikke sandt? sagde han og nikkede med et ubeskrivelig tilfredsstillet tonefald:

– Man ved dog noget om sang, sagde han og talte længe om, hvordan han ansatte tonen.

Generalinden havde allerede fået overkastet om sig for at bryde op, og fra Simonin kom op af stolen, lidt vel hastigt:

– Ja – gehen wir, sagde hun og tog et langt ryk i sine handsker.

Der blev et stort opbrud af alle damer, mens fru Etvøs kom ind fra adjunktens stue:

– Allerede, sagde hun, men skal det være allerede ...

– Så brat det dog kom, sagde hun og tog hånd efter hånd.

– Nå, De må såmænd være træt, sagde fru Linden og slog hende ned på begge skuldre.

– Å, nej, å, nej, sagde fru Etvøs kun og rystede på hovedet, mens hun beholdt hver enkelt hånd, som ville hun slet ikke slippe den:

– Men det er slet ikke så silde, sagde hun til lektorinden.

Døren til gangen stod åben, som gennem en tåge så hun damerne én efter én forsvinde ind i de store kåber …

Men herrerne var ikke sådan til straks at få med, de drak endnu, de råbte også hurra for hende, og hun drak med et øjeblik – til også de var ude, og hun hørte dem bare tumle i den yderste gang:

Det var Cerlachius' stemme:

– Så drak vi det festlige bæger, sagde han.

Nu slog gadedøren i.

Fru Etvøs hørte endnu stemmerne langs ad gaden. Så blev også dér stille.

Længe gik hun om, som lyttede hun endnu efter den døde støj – rundt om stod fletstolene forladte, bordet var fuldt af de halvtømte glas.

Lysene i stagerne slukkede hun, ét efter ét – af økonomisk vane – så kun lampen brændte og der blev halvmørkt igen.

Men så faldt hun pludselig sammen og hun græd igen, med hovedet ned mod sit gamle klaver.

Det var Silla, der vækkede hende. Madam Börner ventede på at sige farvel.

Fru Etvøs gik ud i køkkenet, hvor madam Börner sad meget tilknappet ved vandspanden. Hun takkede så mange, mange

gange, sagde hun med sin stemme, der var usikker af gråden endnu.

– Det var også den store bryllupsanretning, sagde madam Börner, der ikke bevægede sig.

– Men det har da ingen hast, sagde fru Etvøs, der satte sig på blokken og tog kogekonens hænder, hendes også: man kan vel tale lidt, sagde hun, det er da ikke så silde ...

Men madam Börner havde hast: Det var ikke for sin fornøjelse, hun kogte rundt om – med sin sygdom. Men man havde børn, syv børn, og Börner, han var ikke pålidelig.

Og værst var'et de dage, hun var ude.

Madam Börner sad og talte i én tone med øjnene ned i sit skød.

Fru Etvøs hørte knap, hun sad kun, med ansigtet ved siden af madammens og rystede på hovedet; hun vidste, det var en vise om elende:

– Ja vel, ja vel, sagde hun ligesom et omkvæd og blev ved at bevæge hovedet som et akkompagnement.

Men så vågnede hun og sagde: Men har De fået no'et? ... De har jo ikke fået no'et – med hjem. Der er da munde nok, som må smage ...

Og hun begyndte at pakke ind, stykke på stykke, af levningerne, i en kurv.

Så gik madam Börner, og også i køkkenet var der tomt.

Gæsterne gik hjem ad gaderne. Lektorinden tog lidt hårdt om armen af lektor:

– Hun var dejlig Louise, sagde lektor og standsede under en lygte.

– Hun var nøgen, Kalle, svarte blot lektorinden.

Lektor gik duknakket videre i tavshed.

Da hun åbnede gadedøren, sagde lektorinden afsluttende og drejede hårdt i låsen:

– Det er Cerlachius, der har betalt.

Spidsnæsen blev fulgt af den danske vicekonsul, der nu på hjemvejen var fuld af franske adjektiver:

– Det siger jeg, sagde frøkenen: hun er ikke proper.

Generalinden var længst hjemvendt og tog hårblomsterne af foran sit spejl. Da hun løste den sidste blomst, sagde hun og skød skuldrene op, mens hun vendte sig om til generalen:

– C'est bonnet blanc et blanc bonnet.

Fru Simonin hvilede, oppe i sin stue, ud i en slåbrok. Længe betragtede hun spidsen af sine tøfler: i morgen var det hos generalens, der skulle spises.

Så slog hun hælene sammen og sagde resigneret:

– Na – am End', sie haben ihr Geld bezahlt.

Etvøs havde fulgt tenoristen, der helst ville gå til hotellet. Han var endnu ved kunstsangen og vidste ikke, hvordan de folk behandlede deres instrument.

Han standsede ved hvert tiende skridt.

Da de endelig skiltes ved hotelporten, sagde Etvøs hastigt og så hen over sangeren :

– Mon det var for silde at bryde ud?

Og da tenoren øjensynlig ikke forstod, sagde han:

– Jeg mener at bygge på denne her? og pegede hurtig på sin strube.

– Men hvorfor vel? sagde tenoristen og blev blodrød.

Etvøs blev ved at gå op og ned i gaden, længe.

Da han endelig kom hjem, var han endnu stadig i ekstase, men tilsidst kom dog alle i seng.

Faderen sov allerede, da Emmeline rejste sig halvt op fra sin madras:

– Mo'er, hviskede hun.

– Ja.

– Jeg hørte frøken von Zelchen sige noget.

– Hvad da, hviskede moderen.

– At det jo var en udmærket dag, sagde hun til sin fa'er.

– Hvor hørte du det? hviskede fru Etvøs tilbage.

– Jeg havde listet mig ned i porten, da de gik, sagde Emmeline.

Fru Etvøs lå og smilte:

– Godnat, barn.

– Godnat.

Tredjedagen efter rejste fru Simonin om morgenen. (Hun skulle konsertere i Rusland. Sytten koncerter i en og tyve dage, ét program. Begyndelsen skulle ske i Kiew. Så fulgte de øvrige byer – hun kendte ikke deres navne.)

Fru Etvøs var på banen med et par roser i staniol – sådan et par fattigbladede, blege no'en, som kan halvt springe ud på et gravsted, ved juletid.

Etvøs havde jo ikke tid – han var på vejen til sin skole.

Men i en af gaderne, som jernbanen skar, stod en lang figur og svingede med en hat.

Det var Etvøs med to af de ni, der løb til skole. Vinden tog i de lange uldtørklæder som tre grå faner.

Irene Holm

1

Det blev læst op en søndag efter gudstjenesten, af sognefogdens søn, ved stævningsstenen udenfor kirken: at frøken Irene Holm, danserinde fra det kongelige teater, den første november i kroen ville åbne sine kursus i holdning, dans og bevægelse, såvel for børn som for viderekomne, damer og herrer – såfremt et tilstrækkeligt antal deltagere tegnedes. Prisen fem kroner for hvert barn, for søskende moderation.

Der tegnedes syv deltagere. Jens Larsens stillede de tre "på moderation".

Frøken Irene Holm anså det for tilstrækkeligt. Hun kom en aften sidst i oktober og stod af i kroen med sin bagage, en gammel champagnekurv, der var bundet sammen med et reb.

Hun var lille, tyndslidt med et firtiårigt lillepigeansigt under en skindbaret, og gamle lommetørklæder bundet om håndleddene mod gigt. Hun udtalte alle konsonanterne og sagde: "Tak – å tak – jeg kan jo selv" til hver håndsrækning og så hjælpeløs ud.

Hun ville kun nyde en kop the og krøb så i seng i lillekammeret bag storstuen, tænderklaprende af angst for spøgelser.

Næste dag kom hun tilsyne med lokkehoved og stram figurkåbe med skindkant, der bar mærker af tidens tand. Hun skulle besøge de ærede forældre. Hun turde måske spørge lidt om vejen. Madam Henriksen gik ud i gangdøren og pegede på

gårdene ud over marken. Frøken Holm nejede ad de tre trappetrin af taknemlighed.

– Skrog, sagde madam Henriksen. Hun blev stående i gangdøren og så efter frøken Holm, som gik ned mod Jens Larsens oppe på diget – for at skåne sit fodtøj. Frøken Holm var "chausseret" i gedeskind og strømper med ret og vrang.

Da hun nu havde besøgt forældrene – Jens Larsens gav ni kroner for sine tre – søgte frøken Holm om lejlighed. Hun fik et lille hvidkalket kammer hos smedens med udsigt ud over den flade mark. Møblementet var en kommode og sengen og en stol. Mellem kommoden og vinduet fik champagnekurven sit sted i krogen.

Der flyttede frøken Holm ind. Formiddagen gik med mange processer med krøllepinde og kold the og varme grifler. Når krøllehovedet var i orden, ryddede hun op, og om eftermiddagen hæklede hun. Hun sad på sin champagnekurv i krogen og stjal det sidste lys. Smedemadamen kom ind og satte sig på træstolen og snakkede. Frøken Holm hørte til smilende og med graciøse nik med det lokkede hoved.

Madammen spandt historien ud en timestid i mørkningen til nadveren skulle på bordet. Frøken Holm vidste sjældent, hvad hun havde fortalt. Udenfor dans og positioner og så regnskabet for brødet – et langsommeligt, evigt regnskab – havde denne verdens ting lidt svært ved at bryde ind til frøken Holms bevidsthed. Stille blev hun siddende med hænderne i skødet, på sin kurv og stirrede blot på den smalle lyse stribe under smedens dør.

Ud gik hun ikke. Hun fik hjemve, når hun så de flade, øde marker. Og så var hun også bange for tyre og løbske heste.

Når det blev ud på aftenen, kogte hun vand i kakkelovnen og spiste. Så kom turen til papillotterne. Når hun under afklædningen var nået til underpermissioner, gjorde hun sine "pas" ved sengestolpen. Hun strakte benene, så hun svedte ved det.

Smeden og hans kone veg ikke fra nøglehullet. De så balletspringene bagfra; papillotterne strittede på issen som piggene på et pindsvin.

Frøken Holm blev så ivrig, at hun begyndte at nynne højt, mens hun gik i gulvet og op, i gulvet og op ...

Smed og kone og børn sloges ved nøglehullet.

Når frøken Holm havde øvet sine minutter, krøb hun i seng. Når hun øvede, kom hun næsten altid til at tænke på "da hun var på skolen ved dansen" ... Og pludselig kunne hun le halvhøjt op med en tøset latter, midt som hun lå ...

Og hun faldt i søvn, mens hun endnu tænkte på den tid – den lystige tid ...

Prøverne, når de stak hinanden med knappenåle i læggene og hvinte og aftenerne i garderoberne ...

Hvor det summede ... alle stemmerne ... og regissørens klokke ...

Frøken Irene Holm vågnede endnu om nætterne, når hun havde drømt, hun forfejlede en entré ...

2

– Nu – en – to – ... Frøken Irene Holm løftede kjole og strakte fod ... Ud tilbens – en – to – tre.

De syv var ind tilbens – med fingrene i munden, mens de hoppede.

– Lille Jens – ud tilbens – en, to, tre – kompliment – en, to, tre – en gang til ...

Jens Larsens tre gjorde kompliment med den stive tunge langt ud af munden ...

– Lille Maren højre – en – to – tre –

Maren gik til venstre ...

– Om igen – en – to – tre – –

Frøken Holm sprang som et kid, så man så et langt stykke af de "ret og vrang " ...

Kursus'et var i fuld gang. De dansede tre gange om ugen i krosalen ved to lamper, der hang under bjælken. Det gamle støv stod op i den kolde stue under trinnene. De syv var vildfarende som en flok skader. Frøken Holm rettede rygge og bøjede arme.

– En – to – tre, battement ...

– En – to – tre – battement ... De syv faldt ned fra battementet og skrævede ...

Frøken Holm fik støv i halsen af at råbe. De skulle danse vals, par og par.

De holdt sig langt ude fra hinanden, generte og stivarmede, som om de drejede i søvne.

Frøken Holm talte og svingede dem.

– Godt – sving – fire, fem – godt, sving – lille Jette ...

Frøken Holm blev ved at følge efter Jens Larsens midterste og lille Jette og drejede dem, som man slår til en top ...

– Godt – godt – lille Jette ...

Lille Jettes moder var der for at se til. Bønderkonerne kom med hattebåndene bundet i stive sløjfer og så til, langs væggene, ubevægelige med hænderne i skødet, uden at veksle et ord med hinanden.

Frøken Holm kaldte dem "frue" og smilte til dem under battementerne.

Turen kom til Les Lanciers. Jens Larsens "tre" sprang med vandstøvlesnuderne højt op i vejret.

– Damen tilhøjre – godt – lille Jette tre skridt tilvenstre – godt lille Jette ...

Les Lanciers lignede et håndgemæng.

Frøken Holm stønnede af at kommandere og danse. Hun støttede sig til væggen – det var, som havde hun hamre i tindingerne –

– Godt – godt – lille Jette ...

Hendes øjne sved af det gamle støv ...

De syv blev ved at hoppe rundt, midt på gulvet i halvmørket.

Når frøken Holm kom hjem efter dansetimerne, bandt hun lommetørklæde om lokkehovedet. Hun gik rundt med en evig snue.

Fritimerne sad hun med næsen over en skål kogende vand for at standse ondet.

De fik musik til timerne: Hr. Brodersens violin. Frøken Holm fik to nye elever, et par viderekomne. De hoppede alle rundt til skrædder Brodersens instrument, så støvet stod i skyer og kakkelovnen dansede på løvefødderne.

Der kom også flere tilskuere. En gang imellem de fra præstens, frøkenen og kapellanen.

Frøken Holm dansede for under de to olielamper med brystet frem og strakt vrist:

– *Kast* fødderne, lille børn, kast fødderne, *sådan* ...

Frøken Holm kastede fødderne og løftede op i kjolen:

Der var publikum.

Hver uge sendte frøken Holm det hæklede arbejde til København. Posten blev afleveret hos skolelæreren. Hun havde hver gang pakket eller skrevet forkert, og skolelæreren måtte gøre det om.

Hun stod og så til med sine sekstenårs smånik.

Aviserne, der var kommet med posten, lå til uddeling på et af skolebordene. En dag bad hun, om hun måske turde se "Berlingske". Hun havde set på bladbunken otte dage uden at turde spørge.

Siden kom hun hver dag, i middagsstunden – skolelæreren kendte hendes sarte banken med en kno –:

– Værsgo lille frøken – der er åbent, sagde han.

Hun gik over i skolestuen og tog Berlingske ud af bunken. Hun læste annoncerne fra teatrene og repertoiret og kritikerne, af hvilke hun intet forstod. Men det var jo om "dem derovre".

Det tog lang tid at komme igennem en spalte. Pegefingeren fulgte graciøst med linjerne.

Når hun var færdig med avisen, gik hun over gangen og bankede som før.

– Nå, sagde skolelæreren, var der så noget nyt i Staden?

– Det er altid "dem derovre," sagde hun. De gamle forhold.

– Det lille frø, sagde skolelæreren og så ud efter hende gennem vinduet. Frøken Holm gik hjem til sit hækletøj.

– Det lille frø, hun er sgu helt febrilsk for sin dansemester ... sagde han.

Det var en ballet, som skulle opføres på teatret, af en ny balletmester. Frøken Holm kunne personlisten udenad og

navnene på alle solodansene. "Vi har jo været sammen på skolen," sagde hun: "vi alle."

Om aftenen, da balletten skulle opføres første gang, havde hun feber, som om hun selv skulle danse. Hun tændte de to lys, der var blevet grå af ælde, på kommoden, hvert på sin side af en Thorvaldsens gibskristus, og hun satte sig på sin champagnekurv og så ind i lysene.

Men hun kunne ikke være ene. Al den gamle teateruro kom op i hende. Hun gik ind til smedens, som sad ved nadveren, og hun satte sig på stolen ved siden af stueuret. Hun talte mere de timer end ellers det hele år. Hun fortalte om teatret og om førsteforestillingerne. Om de store "soloer" og om mestertrin'ene.

Hun nynnede og vuggede med overkroppen, mens hun sad.

Smeden blev så muntret af alt dette, at han gav sig til at brumme en gammel kavalerivise og sagde:

– Mutter, det drikker vi en punsch på – en arrak af den skære.

Punschen blev brygget, og de to lys fra kommoden kom ind på bordet, og de drak og snakkede op. Men midt under hele lystigheden blev frøken Holm pludselig stille og sad med store tårer i øjnene. Og rejste sig og gik ind.

Inde på sin kurv brast hun i gråd og sad længe, før hun klædte sig af og gik i seng. Hun gjorde ingen "pas" ved stolpen.

Hun blev ved at tænke dette ene:

Han havde været med hende på skolen.

Hun lå stille i sengen. Nu og da sukkede hun i mørket. Hun dirrede lidt med hovedet på puden: hun hørte i sit øre hele tiden balletmesterens stemme fra skolen, hidsig og skrattende:

– Holm har ingen élan ... Holm har ingen élan ... han råbte det, så det skreg gennem hele salen.

Hvor hun hørte det – hvor så hun salen.

Figurantinderne gjorde deres øvelser i lang rad – pas efter pas. Træt lænede hun sig et nu til væggen – det var, som var de plagede lemmer hugget hende af kroppen – og hun hørte igen balletmesteren, som skingrede:

– Har Holm da ingen ambition ...

Hun så deres stue hjemme. Moderen, der sad stønnende i den store stol, og søsteren, der drejede den hakkende symaskine, nær ved lampen, og hun hørte moderen sige med sin astmatiske stemme:

– Dansede Anna Stein solo?

– Ja, mo'er.

Hun havde vel "la grande napolitaine"?

– Ja, mo'er.

– I to kom sammen på skolen, sagde moderen og så over på hende bag lampen.

– Ja, mo'er.

Og hun så Anna Stein i det brogede skørt – med de flagrende bånd i tamburinen – så levende og leende i lyset fra rampen i den store solo ...

Og pludselig lagde hun hovedet ned i puderne og hulkede, voldsomt og ustandseligt, i afmægtig og fortvivlet smerte ...

Det var blevet morgen, før hun faldt i søvn.

– Balletten havde gjort lykke. Frøken Holm læste kritikken i skolen. Mens hun læste, faldt et par små gammelkone-tårer ned på Berlingskes papir.

Fra søsteren ankom der breve. Det var breve om lånesedler og nød. De dage, hun fik de epistler, glemte frøken Holm hækletøjet og hun sad med hænderne i tindingerne, med det åbnede brev i sit skød. Tilsidst gik hun rundt til forældrene, og, rød og bleg, bad hun om halvdelen af sit honorar.

Det sendte hun hjem.

Dagene gik. Frøken Irene Holm vandrede til og fra sin dans. Hun fik et hold endnu.

Det var en halv snes unge gårdmandsfolk, som havde slået sig sammen. De dansede tre aftener om ugen i Peter Madsens storstue ved skoven. Frøken Holm gik en halv mil i vintermørket, ræd som en hare, forfulgt af alle balletskolens gamle spøgelseshistorier.

Hun skulle forbi en dam, omgivet af pile. Hun stirrede ufravendt på træerne, der strakte sine store arme op i mørket. Hun følte hjertet som en kold sten i sit bryst.

De dansede tre timer. (Hun kommanderede. Hun svingede. Herre-eleverne dansede hun med, så hun fik hektisk rødt på kinderne.) Så skulle hun vejen hjem. Peter Madsens gårdport var lukket. Drengen fulgte hende ud med lygten og fik porten op. Han holdt lygten højt op i hånden et øjeblik, mens hun gik ud i mørket.

Og hun hørte hans "godnat" bag sig, og portfløjen, der blev trukket frem over brolægningen og blev lukket.

På det første stykke vej var det hegn, med buske, der bøjede sig og nikkede ...

Det begyndte at melde forår, da frøken Irene Holms kursus var endt. Holdet fra Peter Madsens ville have afdansning i kroen.

3

Festen blev meget fin med "velkommen" i transparent over døren og koldt bord til to kroner med kapellanen og præstefrøkenen for bordenden.

Frøken Holm var i barège med garneringer og romerske bånd om hovedet.

Fingrene var fulde af venskabsringe fra balletskolen.

Mellem dansene sprøjtede hun med lavendelvand på gulvet og truede "fruerne" med flasken. Frøken Irene Holm blev så ung igen, når hun havde afdansning.

Først dansede man kvadrillerne.

Forældrene og de ældre stod langs væggene og i dørene, seende hver efter sine og stille imponerede. De unge gik rundt i kvadrillerne med ansigterne så stive som masker, så varsomme i trinnene, som gik de på ærter.

Frøken Holm var lutter opmuntrende nik og halvhøje franske benævnelser. Musikken var hr. Brodersen og søn. Hr. Brodersen junior trakterede præstens velvillig udlånte klaver.

De begyndte på runddansen og tonen blev mere fri. Mændene slog sig på punschen i mellemstuen, og "herre-eleverne" bød frøken Holm op. Hun dansede med hovedet på siden, løftede sig på tæerne, med sin ældede sekstenårs gratie.

Efterhånden holdt de andre par op at danse, og frøken Holm og hendes kavaler blev alene på gulvet. Mændene kom frem i døren til lillestuen og de råbte alle i stille beundring efter frøken

Holm, der strakte fødderne lidt længere frem under kjolen og vuggede i hofterne.

Præstefrøkenen morede sig, så hun kneb kapellanen i armen.

Efter en mazurka, råbte skolelæreren "bravo", og alle klappede i hænderne. Frøken Holm gjorde balletbøjning med to fingre på hjertet.

De skulle til bords, og hun arrangerede en polonaise. Alle gik med, konerne skubbede til hinanden af generthed og fornøjelse. Mændene sagde:

– Nå – mutter – så skal vi ...

Et par gav sig til at synge "Landsoldaten" og trampede takten.

Frøken Irene Holm havde skolelæreren tilbords og sad under Hans Majestæt Kongens buste.

Tonen blev igen højtidelig, efter at man var kommet tilbords, og frøken Holm var den eneste, der talte, i salontone, som "de fra skuespillet" i en komedie af Scribe. Lidt efter lidt blev man mættere. Mændene begyndte at drikke sig til og støde glassene sammen over bordet.

Der blev stor lystighed nede ved de unges bordende, og det varede noget, før der blev ro for skolelæreren, som ville tale. Han talte for frøken Holm og de ni muser. Han talte længe. Langs ad bordet sad man og så ned i tallerkenerne – efterhånden fik ansigterne et højtideligt og stramt udtryk, ligesom når degnen var i kordøren i kirken – og drejede brødkugler med fingrene.

Taleren nåede Freja med sine to katte og udbragte så et leve for "kunstens præstinde": Frøken Irene Holm. Der blev råbt ni lange hurra, og alle ville drikke med frøken Holm.

Frøken Holm havde ikke forstået talen og var meget smigret. Hun stod op og nejede med glasset løftet i en rundet arm. Det festlige pudder var ganske forsvundet af anstrengelsen og heden, og hun havde to mørkerøde pletter ned over kinderne.

Der blev en stor hurlumhej. De unge begyndte at synge, de gamle drak privatglas og stod op fra deres pladser for at slå hinanden på skuldrene eller daske hinanden på maven midt ude på gulvet, under latter.

Konerne begyndte at kaste strenge blik, angst for at halvdelene skulle få for meget.

Og midt under lystigheden hørte man frøken Holm, som blev meget munter og lo med en tøset latter, som for tredive år siden på danseskolen …

Så sagde skolelæreren: Frøken Holm skulle egentlig danse – –

– Hun havde jo danset …

– Ja – men danse for dem – en solo – det var noget …

Frøken Holm havde straks forstået – og en forfærdelig lyst slog op i hende: Hun kunne *danse*.

Men hun gav sig til at le og sagde over til Peter Madsens kone:

– Hr. organisten vil ha'e, jeg skal danse – – som om det var det latterligste af Verden.

De nærmeste hørte det, og der blev et almindeligt råb.

– Ja – De må danse …

Frøken Holm var rød lige op til håret og sagde: At feststemningen blev næsten for løftet …

– Og desuden var der ingen musik …

– Og man dansede ikke i lange skørter …

En karl råbte gennem stuen: De ka' løftes, – og alle lo højt og begyndte at bede på ny.

– Ja – hvis frøkenen fra præstegården ville spille – en tarantel ...

Man omringede præstefrøkenen. Hun var villig og skulle forsøge. Skolelæreren rejste sig og slog på sit glas: Mine damer og herrer, sagde han, – frøken Holm vil gøre os den ære at danse ... De råbte "leve" igen og hurra, og begyndte at rejse sig fra bordet.

Kapellanen var gul og grøn, sådan havde præstens frøken knebet ham.

Frøken Holm og præstefrøkenen gik ind for at prøve musikken. Frøken Holm var febrilsk og gik frem og tilbage og strakte fødderne. Hun pegede på gulvfjælene, der gik i bakke og dal, og sagde:

– Man er jo rigtignok ikke vant til at danse i en cirkus.

Så sagde hun: Ja – lystigheden kan begynde, og talte ganske hæst af sindsbevægelse.

– Så kommer jeg efter de første ti takter, sagde hun. Jeg gør tegn ... Hun gik ind og ventede i lillestuen.

Publikum kom ind og stillede sig i en halvkreds, hviskende og nysgerrige. Skolelæreren hentede lys fra bordet og stillede dem op i vindueskarmene, ligesom til en illumination. Så bankede det på lille-stue-døren.

Præstefrøkenen begyndte at spille, og alle så mod døren. Efter den tiende takt gik den op, og alle klappede: Frøken Holm dansede med kjolen bunden op med et romersk skærf.

Det var "la grande napolitaine".

Hun gik på tæerne, og hun svingede.

Tilskuerne så beundrende på fødderne, der gik rapt som et par trommestikker. Der blev en klappen, da hun hvilede på ét ben.

Hun sagde: Hurtigere – og begyndte at svinge igen. Hun smilede og vinkede og viftede. Det blev mer og mer med overkroppen, med armene, det blev mer og mer det mimiske.

Hun så ikke tilskuernes ansigt mer – hun åbnede munden – smilede, viste alle sine tænder (nogle græsselige tænder), – hun vinkede, agerede, – vidste, følte kun "soloen" – –

Endelig soloen.

Det var ikke længer "la napolitaine". Det var Fenella, Fenella, der knælte, Fenella, der bad – den tragiske Fenella ...

Hun vidste ikke, hvordan hun var kommet op, hvordan hun var kommet ud ...

Hun havde kun hørt musikken, der med ét holdt op – og *latteren* – latteren, mens hun pludselig så alle disse ansigter ...

Og hun havde rejst sig, og hun havde udbredt armene en gang endnu – af vane – og hun havde nejet, mens de råbte ...

Inde i lillestuen stod hun et nu ved bordet ... det var så mørkt for hende, så ganske tomt ...

Så løste hun langsomt skærfet, med sært stive hænder, og glattede kjolen og gik stille ind – hvor de blev ved at klappe.

Hun nejede, tæt ved klaveret, men øjnene løftede hun ikke fra jorden ...

De havde hast med at begynde at danse.

Frøken Holm gik stille rundt. Hun begyndte at sige "farvel", og eleverne trykkede hende pengene i hånden, indsvøbte i papir.

Peter Madsens kone hjalp hende tøjet på, og i sidste øjeblik kom præstefrøkenen og kapellanen og ville følges med hende.

De gik tavse hen ad vejen. Præstefrøkenen var rent ulykkelig og ville gøre en undskyldning og vidste ikke, hvad hun skulle sige.

Og den lille danserinde blev ved at gå ved siden af dem, stille og bleg.

Så sagde kapellanen, pint af tavsheden:

– Ser De, frøken – de folk har jo intet blik for det tragiske –

Frøken Holm blev ved at gå stille. De kom til smedens, og hun nejede, da hun rakte hånden.

Præstefrøkenen slog armene om hende og kyssede hende: Godnat, frøken, sagde hun – hun var ikke sikker på røsten ...

Kapellanen og hun blev ude på vejen, til de havde set lyset tændt i danserindens kammer.

Frøken Holm tog den barèges kjole af og lagde den sammen. Så talte hun pengene ud af papirerne og syede dem ind i en lille lomme i sit kjoleliv. Hun førte nålen så kejtet, mens hun sad foran sit lys.

Den næste morgen blev hendes champagnekurv læsset på landpostens vogn. Det var en regndag, og frøken Holm krøb sammen under en defekt paraply; benene trak hun op under sig, så hun sad helt tyrkisk på sin kurv.

Da de skulle til at køre – "posten" gik ved siden af vognen, øget havde nok med at trække én passager – kom frøkenen fra præstegården løbende hen ad vejen i bart hoved. Hun havde en hvid spånkurv med.

Man måtte da have proviant med på rejsen, sagde hun.

Hun bøjede sig ind under paraplyen, tog frøken Holm om hovedet og kyssede hende to gange ...

Så brast den gamle danserinde i gråd og greb den unge piges hånd, som hun kyssede.

Præstefrøkenen blev stående på vejen og så efter den gamle paraply, så længe hun øjnede den.

Frøken Irene Holm havde indbudt til et "forårskursus i den moderne selskabsdans" i en nær flække.

Der havde tegnet sig seks elever.

Der drog hun hen – for at fortsætte det, man kalder livet.

Frøken Caja

1

Endelig var alle pensionærerne summet afsted, og døren på tredje sal slog op og slog i. "Selskabsfuglenes" pludren lød sidst på trappen.

Og nu ville der være fred i dagligstuen en time.

Fru Canth sad på sin yndlingsplads i sofaen under sin moders billede. Hun blundede og hun vågnede, mens kappebåndene sagte gik.

Frøken Caja bare sov – hårdt, ret op og ned på sin stol bag maskinen. Hendes mund stod åben og hendes åndedrag hørtes højt: det var, som aste hun selv i søvne. Men pludselig tav åndedrættet og hun vågnede halvt: det var som nogen havde kaldt. Men på pletten sov hun igen.

Fru Canth var vågnet helt – hun blundede aldrig længe ad gangen – og begyndte at gå op og ned ad gulvet og nynne. Det var hendes vane at nynne – ingen vidste, hvad det var for gamle stumpede melodier – mens hun trådte i gulvet så let på tå, som om hun skulle danse og løftede kjolen op med hånden bagtil, som holdt hun en gammel adrienne.

Hun blev ved at gå frem og tilbage forbi frøken Caja. Hun nynnede højere og højere, datterens plumpe søvn irriterede hende, til hun vækkede hende.

Men fra frøken Caja hørte man kun en mumlen i halvmørket og atter åndedrættet: Frøken Caja sov som en daglejer, når hun kom til sæde.

Fru Canth holdt ikke mer den soven ud:

– Maskinen skal vel ud? sagde hun højt og utålmodigt i den hårde tone, ingen hørte uden datteren.

Frøken Caja fo'r op og rystede det stride hår: Lygterne var tændt – så skulle der ild hos kaptajnen.

Hun tog uden ord maskinen – hele timetabellen vågnede i hendes hjerne igen – og var ude. Det var, som satte hun gennem alle etagens døre på én gang og man hørte hendes kalden:

– Eugenia, Eugenia, gennem korridoren.

Hun lagde en egen høj tone på stavelsen "ge".

Eugenia, enepigen, der tilbragte sit liv, i skævtgangne dansesko, enten med at sove ud – hun havde en svaghed for at hvile sig på kanten af de senge, hun skulle rede – eller med at krølle forhår ved hjælp af et pibejern, kom meget sindig frem af sit kammer og fik akkurat sendt et par halvhøje, men særdeles veltalende beroligelser efter frøkenen, der allerede var nede af trappen på tredje sal, hvor man hørte hendes gang gennem etagen.

"Selskabsfuglene", der, iførte deres kåber, lå på knæ på køkkenbordet ved siden af hinanden for at kigge efter brudevognen – der var bryllup i mellembygningen i de Thorupske festlokaler – røg ned af bordet, da de hørte hende.

Frøknerne Sundby levede overhovedet med livet i hænderne: De havde tredjesalens badekammer for fyrretyve kroner om måneden med kosten – for dem begge. Og så skulle Lissy endda øve de tre timer om dagen til Konservatoriet på dagligstuens klaver.

Men frøken Caja så dem ikke, hun gik kun gennem korridoren, hvor student Kattrup, da han hørte hende, slog sin dør op på vid gab for at "hun dog kunne lugte varmen" – ind til kaptajnen.

Hun lagde i, tog tæppet af, stillede lys frem – alt mekanisk, rapt, uden en tanke.

Frøken Cajas tanker var altid ved, hvad hun kunne nå at fare over i det næste nu. På vejen op tog hun tæppet af et par senge.

I korridoren løb hun på frøken Emmy:

– Jeg ville have lukket op, sagde hun skræmt.

I mørkningen havde frøknerne Sundby en passion for at lukke op. De løb begge to, hver gang det ringede, emsige som et par spurve, og viste damer og herrer ind allevegne. Det ringede som på en telefonstation på tredjesalen i skumringen.

Frøken Caja var oppe på fjerde sal igen.

Student Kattrup lukkede sin dør og Emmy var vendt tilbage til køkkenbordet, hvor Lissy allerede lå på knæ igen med ansigtet, over trækgardinet, mod ruden.

Frøken Caja tændte ganglampen og den lavbenede lampe på spisestuebordet, hvor alle servietterne fløď på dugen:

– Så går jeg, sagde hun ind i dagligstuen med sin skarpe røst og tog et par tallerkener med, som var glemt på lørdagsdugen efter hr. Lerche, der havde spist bagefter.

– Ta'er du så trøjerne med? råbte fru Canth gennem døren, men blev ikke hørt: De tre brødre Hatting stormede gennem spisestuen for at gå til privatlærer.

– Kan Constantin gå *stille*? Sagde frøken Caja, som kom imod dem med tallerkenerne.

Ingen af de tre latinskoledrenge svarede, den bageste slog kun gangdøren i, så begge lamper oste. Brødrene Hatting fo'r i det hele altid ud af deres lumre bur, som tre jagthunde, der halser løs på bytte.

– Ta'er du så trøjerne med? gentog fru Canth.

Der lød et hårdt ja fra korridoren og fru Canth lod det lamasjal ligge (et brunladent lamasjal, som hun uafladelig pakkede sig i og, i livligheden, atter glemte på hver en stol) for at hente trøjerne i sit sovekammer, et sirligt gemak, der var fuldt af mange hvide omhæng og med et par gamle sølvlysestager skinnende foran spejlet; fru Canths værelse var det eneste sted i de Canthske etager, hvor nogetsomhelst egentlig skinnede.

Fru Canth søgte trøjerne – nogle uldtrøjer, som hun strikkede for et magasin – frem af en skuffe og pakkede dem sammen i et papir. Men hun havde bestandig altfor bevægelige fingre, og bylten holdt ikke sammen.

– Nå – det er godt, sagde Caja, der var fulgt efter hende ind, og tog den vanskabte bylt ud af hendes hænder.

Hun gik ud i badekamret, der var hendes værelse, hvor hendes garderobe hang på nogle indslåede søm på væggen, dækket af et lagen, og sengklæderne var stablede op i det ene hjørne som en stor høj. Trøjerne slog hun ned i en skuffe, som hun låste, før hun tog overtøjet på. Det var en lang kåbe, hvor folden til den manglende tournure så underlig kønsløst slaskede bagtil, og en skindbaret, sat helt ned over håret. De forede handsker fik hun på, i farten gennem gangen – knoglet var hun om håndleddene som et mandfolk.

Der lød endnu et par: "Eugenia – Eugenia", men så fløj gangdøren i. Frøken Caja var nær blevet overkørt nede i porten i farten af brudevognen, der svingede ind med sine klokker.

Men frøkenen hverken så eller hørte: hun bare regnede – fra det nu, hun kom ud af sin dør: der var så mange, mange parter at dele i i den Canth'ske "kasse"; og det var lørdags-indkøb, indkøb for to hele døgn.

Oppe i etagerne var det, som faldt der en ren fred over stuerne.

Fru Canth havde fået lysene i sølvstagerne tændte og gik ud og ind og nynnede og nuslede med mange kamme og svampe og børster – det kunne hun gøre timevis: så børstede hun fingre og så glattede hun hår, mens hun snakkede med hver, der kom i stuen.

Alle havde noget at betro hende, mens hun gik let på tå omkring og tog sjalet på og lod sjalet ligge og kun hørte det halve af den hele snak.

Fru von Casse-Muckadell var kommet ind og havde på sin vej stillet et par stole på plads – stolene i dagligstuen stod bestandig, som havde der været hastigt opbrud efter fremmede – før hun ved bordet tog fat på sine kort. Fru von Casse-Muckadell, en før og rund person, hvem der ligesom endnu hængte megen gammel kælenskab i lemmerne, lagde kabaler op for hvert ungt blod i pensionatet om elskovs lykke og brudefærd, mens hun stadig sad og smilte forstående ned i kortene med en rød og lysten gammel mund og en gang imellem lettede sig i sædet, som trængte hun til at røre sig og blev ligesom for hed: hun så alt så grangivelig i kortene.

Sundbyerne hørtes i spisestuen, og de fyldte hele stuen med ord, der kom og kom fra deres små fiskeagtige munde ustandselig og leddeløst – man havde den fornemmelse, sagde medicineren Spørck, at Sundbyernes ordstrømme slet ikke passerede hjernen –: om hvem de havde set og hvem lukket ind og hvem lukket ud og hvem de troede, var bruden, mens de uafladelig afbrød strømmen med et:

– Ikke Iss?

– Ikke Im?

til søsteren og fo'r på igen, mens de havde så mange småbevægelser, som gjaldt det at nytte den kostbare ungdommens tid til at gøre de flest mulige bevægelser i minuttet.

Fru von Casse-Muckadell holdt inde i kabalen, med hovedet frem og hænderne, der var kønne endnu som et par små fede, hvide katte, ned på sine runde knæ:

– Hvem kom til Sparre? sagde hun og skød rapt til skærmen på lampen for at se.

– Naturligvis – hun med den brune hat – som sædvanlig, sagde Emmy:

– Men jeg giver ham ikke mere hånden, sagde hun og strammede sin mund. Frøkenerne Sundby havde den vane at demonstrere overfor visse uregelmæssigheder i tredje-etagens levevis ved provisorisk at indstille deres håndtryk efter måltiderne.

– Ja, det er hende, sagde fru von Casse, og ligesom kælede for sine egne hænder i sit skød.

– Hvad for noget? spurgte fru Canth, som kom fra sovekammeret, og som mestendels gik om halvt udenfor det

hele.

– Hun var i cachemir, sagde Lizzie, der talte om bruden. Og fru Canth spurgte:

– Skal der danses dernede monstro?

Det var hende det vigtigste: Hun holdt så meget af at høre al den glade musik op gennem huset.

Lizzie svarede – Sundbyerne svarede altid trekvart i vest –: Ja – de var alle højhalsede; og fru Casse sagde tørt fra sin kabale: Brude skulle altid være højhalsede:

– Men hvorfor dog det?

– Hvorfor dog det? spurgte Sundbyerne på én gang og strakte halsene – de gjorde det, når de spurgte.

– Fordi det er det klogeste, sagde fru Casse og stak sine grå øjne over på dem et kort nu.

– Ja, sagde fru Canth, der igen var landet i sofaen: jeg holder nu meget af at se en køn hals.

Sundbyerne tav, så der gik en engel gennem stuen. Så lo de begge med en lille uforstående latter; og Emmy gik til klaveret for at stjæle en halvtime, mens frøken Caja var ude.

Da Emmy havde spillet en lille stund, kom Arnljot Oulie ind, gennem spisestuen, og hilste "godaften" på sit norsk. Han gik lidt bøjet, som var hans unge krop ham selv for tung, og satte sig stille hen i en krog med hånden for øjnene. Sådan kunne han sidde timevis, lyttende, under frøken Emmys noget springske musik.

Emmy blev ved at spille, mens døren fra gangen gik op og gik i, og et hoved stak ind og forsvandt. Der var bestandig, hvert femte minut, en eller anden, som skulle se efter, hvad der var i dagligstuen.

– Her bli'er lidt koldt, min pige, sagde fru Canth til Lizzi, der rejste sig og gik hen til kakkelovnen. Der var – på grund af den megen åbnen-døre – i de Canth'ske samlingsstuer altid en temperatur nærmest som midt på snetorvet.

Fru Muckadell havde slået kortene sammen og skuttede sig.

– Nu er det Dem, hr. Oulie, sagde hun og satte et par glinsende øjne over på normanden.

Oulies hånd fo'r ned fra panden. Ja, sagde han og rejste sig – det var, som måtte han ligesom tage sig sammen selv til den allermindste handling, blot til at flytte sig eller kun til at stille et spørgsmål:

– Ja, sagde han, ligesom rev han sig løs fra et langt drømmeri:

– Nu skal De si'e mig no'et om livet.

Og Lizzi, der sad og arbejdede mellemværk – Sundbyernes underbeklædning måtte tilsidst komme til at bestå af mellemværk – sagde (det var hendes specialitet at komme med sådanne pludselige og højst mærkelige sætninger):

– Gud, ja, fru Muckadell, hvor De må kende livet.

Fru Canth var ude i spisestuen, hvor hun smånynnende gik rundt og børstede krummerne fra bordet ned på gulvet med sin flade hånd.

Så nuslede hun videre ud i køkkenet, hvor Eugenia toede hænder i vasken – hun benyttede stadig frøken Cajas indkøbstime til et mere indgående toilette, hvortil blandt andet benyttedes strømme af hårolie. Fru Canth gik frem og tilbage mellem køkken og spisekammer og greb hist og her en lille levning, hun tog sig bestandig sådanne små-måltider i utide.

Eugenia tvættede sæben af en sprukken arm og begyndte at beklage sig over "frøkenen":

– Men frøkenen skulle dog rigtig nok skamme sig for husets folk, som de taler, sluttede hun og slog vandet af fadet.

Fru Canth hørte til:

– Men Eugenia kender jo frøkenen.

Fruen var den milde ånd i huset og gav alle ret imod Caja.

– Og så må en ta'e no'et her i huset, ka' fruen tro, på tredjesalen, sagde Eugenia: det er ikke sådan – med nye mandfolk, hvad de byder en.

De tre latinskoledrenge var på vejen hjem og meddelte med et par basstemmer, at de var bedt ud til kort hos en kammerat.

– Nå, ja, sagde fru Canth, men så kom afsted, før Caja kommer.

Frøken Caja gik hastig, uden at høre, uden at se, ude på gaden. Den lyse fortovsstrøm gled hende dobbelt og levende forbi.

Nede hos fiskehandleren købslog et par tjenestepiger med løftede bomuldsskørter med ekspedienten, hr. Hansen, som gik rundt i træsko på det svømmende gulv.

Den ene pige tog skørterne sammen, så man så langt op ad de sorte strømper og sagde, hen mod frøken Caja, med et smil:

– Men den dame må så gerne først?

Frøken Caja svarede ikke, men blev kun stående tavs, med den store portemonnæ i hånden, borte fra vinduerne.

Og den anden sagde:

– Den dame vil måske hellere vente.

Frøken Caja blev kun stående; hun var vant til ikke at høre og til at måtte vente.

Alle kvarterets tjenestepiger anså det for en slags standspligt at forulempe hende det muligste.

– Nå, Hansen, sagde så pigen og svajede bagen demonstrativt om mod frøkenen: Slå nu de øre a' ... vi er dog folk, der holder os til det levende ...

Ekspedienten fangede i et net en sprællende fisk henne i det rindende vand i glaskisten, under vindues-lyset.

Pigerne kom afsted under megen fnisen, og Hansen, der gik hen til sin pult, sagde kort, halvt vendt til frøken Caja:

– Det matte ligger dér.

Frøken Caja gik hen til et kar i krogen, hvor seks – otte torsk lå "matte" i lidt stille vand. Frøken Caja betragtede dem, og Hansen, der gik omkring med hænderne i lommen, som om der egentlig ingen var tilstede, sagde:

– Ja, det er alt, hvad der er ...

– Og "fars" er udsolgt.

"Fars" fabrikerede hr. Hansen selv af de døende eksemplarer.

Frøken Caja nævnte, lavmælt, en pris:

– Ja, De ka' ha' dem, sagde Hansen, der selv over skuldren så foragtelig ned på den døde vare.

Frøkenen, der gjorde alting langsomt, som betænkte og betænkte hun sig eller stadig regnede om og om igen, tog kronerne op af sin portemonnæ, som var hvert pengestykke bundet til den ved en snor.

Hun gik op og atter midt ad gaden – til vildthandlersken, der, bred og stor, med den hvide smække op over det gode

bryst, stod bag sin marmordisk og konverserede en kunde om et maskebal i "foreningen".

Caja tog hun imod med et kort godlidende nik – omtrent som til madam Jørgensen, som hun havde boende på sin kvist mod "renlighed i butikken" – og gjorde en lille bevægelse hen mod krogen, hvor der lå fire, fem høns med meget slatne og beføltе halse ned over marmordisken: ud så de, som havde de ligget deres trende døgn i jorden.

Frøken Caja blev stående foran det blege fjerkræ: de havde så nylig haft høns – – så nylig høns. Frøken Caja fik to dybe furer i panden: at variere – det var hendes værste ...

Forresten var "variationen" mestendels overflødig, for næsten al mad fik i pensionatet Canth noget nær den samme smag – sådan en underlig mat smag i munden.

Hun følte længe på hønsene, med det samme udtryk i sit ansigt. Så sagde hun halvhøjt – hun havde lagt et par kronestykker halvskjult henne bag hønsene – og nikkede hen mod madammen:

– Ja, så – som sædvanlig, sagde hun og gik forbi kunden og op ad trappen.

Frøken Caja havde en egen sky eller forknyt måde i butikker.

Kunden vendte sig og så efter hende:

– Ja, sagde madammen, De kommer jo sådan om aftenen fra pensionaterne (vildthandlersken udtalte den første stavelse som det redskab, hvoraf man benytter sig ved skrivning) og henter det overlagte ... Det er såmænd ikke godt: hvad ska' man vel gi' sådan' studenter-halse, fru Michelsen, for tresindstyve kroner om måneden? ...

Frøken Caja havde endt pensionatets indkøb. På Kultorvet standsede hun i en lille blomsterbutik. Og pludselig brusque, i en tone, som var hun fornærmet, sagde hun til den lille frøken bag disken:

– Nogle vintergækker.

Hun fik dem og satte i sidste øjeblik et bundt violer til.

Så vendte hun hjem.

2

Fru Canth gik ganske ophidset rundt i spisestuen, da frøken Caja kom:

– Nej, Caja, ved du, hvem der er kommet? sagde hun og førte hænderne op og ned.

– Hvem er kommet? spurgte Caja hårdt og standsede. Hun kendte det, at moderen bad alverden og så, når de arriverede – overfor hende – lod forbavset, som kom de af sig selv.

– Grøntoft – kan du tænke dig, sagde fru Canth.

– Grøntoft? hvem? hvilken Grøntoft? sagde Caja lige hårdt, men som med et pludseligt ryk i stemmen.

– Men Vilhelm Grøntoft, Caja, vores Grøntoft …

– Hvad vil han? spurgte Caja; hun havde vendt sig.

– Men være her … Her sidder vi jo og aner ingenting, da det ringer og Sundbyerne springer ud og lukker op og jeg hører jo en stemme, der spørger efter fruen og frøkenen … Og døren blir revet op – han ligner sig selv, du – og så er det ham, kan du tænke dig – jeg kendte ham jo straks – med tre store kufferter … Og han si'er, hans kone følger efter.

– Nå.

Caja slog døren til korridoren op og så kufferterne:

– Her kan de ikke stå og spærre vejen, sagde hun hårdt og hastigt.

Og fru Canth sagde – så var det gjort –:

– Caja, drengene er ude.

Men frøken Caja hørte ikke. Hun slog døren i og var borte. Ligeså hastig kom hun ind i sit kammer. Men der satte hun sig inde i mørket på badekarret, der var dækket af et låg; hun hørte vist ikke et par lange "frøken Caja – er", der lød gennem huset.

Hun tog tøjet af og tog kam og børste, der havde sin plads i karmen. Men hun lod dem synke igen og blev stående: hun så nede i spisesalen pludselig bruden, den hvide brud, og brudgommen og gæsterne, som sad i lyset ...

Hun blev ved at se – forundret næsten – på de to og på de andre. Gæsterne, glade, langs med bordet ...

Til daglig var det jo som egentlig så hun sletingenting men bare gik i det og gik i det. Men nu *så* hun:

– De holdt bryllup ... Hun, den hvide, var bruden.

Hun blev stående. Hun syntes, det var så længe siden, hun havde tænkt på andre mennesker.

– De to holdt bryllup – hun, den hvide var brud ...

Hun hørte råbe på sit navn igen, og hun gik ud – stille.

Eugenia, der, med spildevandsspanden stående midt på gulvet, var hensunken i selvbeskuelse foran drengenes spejl (der var ikke det spejlglas i huset, som ikke adskillige gange daglig gengav Eugenias lidt svulne fysiognomi) ikke så meget som vendte sig. Hun troede, det var fruen, der var på rejse fra køkkenet.

Frøken Caja havde vintergækkene i hånden, men gemte dem hastig, på buffeten i en krog: hun hørte Grøntofts stemme.

– Jo, han talte som før.

Og nu kom han mod hende:

– Nå, De er en rar en – og han tog begge hendes hænder og rystede dem med taget fra før, det tag, som han plejede: Dem er det, man kommer for at besøge, og De ikke så meget som la'er Dem se ...

Han talte, som var de skiltes igår, med sin trofaste, glade stemme.

Hun sagde blot: Hvor er De blevet brun.

– Nå – og kønnere, lo han.

De gik ind i stuen. Grøntoft fortalte og spurgte og lo. Fru v. Casse-Muckadell skinnede: hun havde nok hørt om de fruer i Peru og deromkring.

Søstrene Sundby sad med hinanden om livet – en stilling, de yndede, når der var fremmede. Og Arnljot Oulie blev i sin krog, stille, med sit blide og åndsfraværende smil.

Frøken Caja flyttede sig underligt fra stol til stol – med et udtryk i sit ansigt næsten som Arnljots – gik ud og ind, gemte et brugt glas, vendte skåret af en vase, ligesom ville hun pynte, ubevidst.

Grøntoft blev ved at tale:

– Husker De?

– Husker De det, frøken Caja? råbte han efter hende hvert andet minut, gennem dørene:

– Den vinter, det kongelige blev åbnet – sikken fest, når vi krøb ind i mørket deroppe i anden etage ... Husker De, husker De, frøken Caja.

– Nå, det var da Dem, der spenderte ...

Grøntoft sad overskrævs på sin stol, han var helt borte i de unge erindringer.

– Og husker De – da vi havde bal med vinterhave i min stue … der var tre gamle juletræer plantet i baljer i krogene.

Hvor Grøntoft lo, sekunderet af Sundbyerne.

Frøken Caja glattede langsomt dugen ud – den rene dug hun havde fået frem – med åndsfraværende hænder.

– Og frøken Caja – så kom De cognac i anderagouten for at få den stærk – så ingen kunne spise den – husker De?

De lo igen, alle. Men fru Canth sagde:

– Ja, ja, Grøntoft, De holdt nu af stærkt.

Frøken Caja var ude. Der var jo intet til bordet, ingenting at sætte ind. Eugenia måtte afsted. Men frøkenen fandt hende ikke og glemte, mens hun gik gennem kamrene, selv at hun søgte hende:

– Hvor han lo derinde.

Frøken Caja vendte sig, som blev hun skræmt, da nogen kom bag hende. Det var Arnljot Oulie, som holdt sit lyse ansigt ind imod hende:

– Frøken, sagde han på sit milde mål: Hr. Grøntoft kan jo få mit værelse inat, til De får ordnet Dem imorgen. Jeg ligger jo lige godt på en sofa.

Frøken Caja tog rask hans hånd:

– Tak, De er altid så god, sagde hun og fik pludselig tårer i øjnene.

Oulie blev selv – han vidste ikke hvorfor – ligesom sløret for blikket, mens han blev ved at stå og se på frøken Cajas skikkelse, der gled om i det halvmørke køkken.

Eugenia rev køkkentrappedøren op, hun havde hængt en stund på trappegelænderet i snak med femtesalen, en dame med rødt jersey, som havde handel med sengeklæder og udlejede "kviste".

Oulie gik ind: han holdt ikke af samtalerne mellem frøken Caja og Eugenia.

Men frøken Caja sagde kun, at *det* skulle hentes og *det* og *det*. Eugenia så på portemonnæen med store øjne … Pengene flød ud på alle kanter over bordet.

Dørene begyndte at gå livligt igen. Tredje-etagen var allerede på trapperne til aftensmaden.

Medicineren Spørck var den første på pladsen.

– Min salighed, sagde han, da han så den rene dug, til Kattrup, der mødte til alle måltiderne i morgensko (en vane fra den landlige degnebolig hjemme, hvor alle familiemedlemmer fejre de måltiderne i broderet fodtøj): ska' vi ikke ha'e rene lagener …

Teologen Sørensen ledte frem den mindst medtagne serviet. Det var hans daglige gøremål, før pensionatet skulle mætte sig.

Eugenia vidste ikke, hvad der gik af frøkenen:

– Ka' du tænke dig den? råbte hun i forbifart til Tea på førstesalen: hun begynder at spendere.

Hun satte i løb igen. Eugenia havde en egen manér at ryste skørter på, der antydede en komplet mangel af undertøj.

Frøken Caja gik ud og ind og satte på bordet. Døren til dagligstuen lukkede hun: Herrerne fra tredjesalen lod altid falde så mange vittigheder over anretningen.

Fru Casse-Muckadell var brudt op fra sine kort og Sundbyerne var nede for at nette sig: de pudrede sig til

måltiderne ved hjælp af et stykke vat.

Inde i dagligstuen sad Grøntoft med fru Canth alene. Han havde taget hende i begge hænder:

– Og hvordan går det så egentlig? sagde han.

– Å jo, å jo, sagde fru Canth og rystede på sit fine gamle hoved: De kender jo Caja.

– Men man skal ikke klage, sagde hun og så ham ind i ansigtet med sine store øjne.

I spisestuen slog Spørck med døren til køkkengangen, så det dundrede. Han vidste ikke, om der overhovedet skulle fodres.

Fru von Casse-Muckadell, der altid blev meget ceremoniel umiddelbart før måltiderne, ventede majestætisk med en maltflaske og sin serviet i et sølvbånd. Hun tog uret op og sagde:

– Den er ni.

Men frøken Caja blev i køkkenet.

– Hun laver varm mad, sagde Eugenia, som om dette højst forbavsende forklarede alt, idet hun snarest smed maskinen ind på bordet.

Fru Casse-Muckadell tog plads. Sundbyerne holdt næsten hænderne på ryggen for ikke at røre ved Sparre, som endelig arriverede – med rødkantede og noget anstrengte øjne.

Fru v. Casse lettede lidt på sig i stolen, som sad hun endnu over kortene.

Hun ville have Sparre *vis-à-vis* og så på ham med spillende øjne.

– Gik man? spurgte hun over til ham.

Grøntoft slog døren fra dagligstuen op:

– Men hvor er da frøken Caja hele tiden, sagde han.

– Nå, sagde han, her skal spises.

– Ja, mit navn er Grøntoft, lagde han til og bukkede for hele selskabet.

– Men hvor er frøken Caja? sagde han så igen og spurgte om vejen til køkkenet.

– Men frøken Caja, råbte han i gangen: skal der ikke fodres?

Hun stod ved komfuret og vendte sig, som ville hun dække for stegepanden:

– Jo, nu, sagde hun.

Grøntoft så sig rundt: i det halvmørke, indknebne køkken, ind i spisekamret med de mange små levninger, opbevarede på underkopper, og smørkrukken, hvor man altid syntes at være ved at skrabe det næstsidste smør:

– Hvor alt er ved det gamle, sagde han.

Og han blev stående længe.

Frøken Caja talte ikke. Det var kun, som gik der en trækning hen over hendes ansigt – foran den lille sparelampe.

3

De skulle endelig tilbords.

Men der kom uorden i det hele, for Grøntoft ville sidde nede ved maskinen og ikke oppe:

– Jeg vil da sidde på min gamle plads, sagde han og flyttede selv sin tallerken: Vi tog altid de bedste bidder, vi her nede ved bordenden.

Der blev en hel omkalfatring ved bordet og frøken Caja – Arnljot Oulie havde aldrig set hende med de duggede øjne – flyttede fade og flyttede asietter, helt febrilsk. Det var jo sådan på det kolde Canth'ske bord, at levningerne blev mindre og

mindre af omfang, eftersom man nærmede sig den nedre bordende; foran Sundbyerne kunne der ofte befinde sig en asiet med en meget enlig genstand.

– Så, sagde Grøntoft: nu er vi i orden.

De var alle til sæde. Frøken Caja bragte et fad fra buffeten. Grøntoft tog det:

– Har De nu ikke lavet remoulade, sagde han.

– Ja – men jeg ved ikke, nu må De ta'e den, som den er … for (frøken Caja blev pludselig rød) det er så længe siden, jeg har rørt den …

– Brillant, brillant, sagde Grøntoft, som allerede spiste:

– Og så, når alle de andre har fået te, kommer vi ekstrarationen på tepotten – som vi plejer …

– Hvor De husker alt, sagde Caja. Hendes stemme lød så stille.

– Nå, sagde Grøntoft og lagde begge hænder på bordet: her var s'gu rart i gamle dage her ved bordenden.

Oppe ved bordet var der en højrøstet konversation.

Spørck og Sparre var særdeles medicinske og fortalte hospitalshistorier – det var deres specialitet ved alle måltider – som kunne få hårene til at rejse sig på hovederne af gamle overlæger. En ung forfatter af den nye skole fortalte om voldtægt af børn, så enkefru Hassing, der havde to poder af kvindekønnet i pension i Lyngby, dirrede af indigneret opskræmthed, og fru Casse-Muckadell, der uafbrudt sad og ligesom kærtegnede Sparre med øjnene, fik hagen helt frem over sin maltflaske.

Kattrup talte med gamle fru Canth om Darwin. Ideer og skandaler og spørgsmål satte broget ind over det Canth' ske

pensionat, som vindene fejer støvet over Frue Plads.

Fru Canth hørte til med et par store og livlige øjne:

– Ja, ja, sagde hun: jeg holder af de nye tanker – det er, som forstår man dog så mange ting hos os mennesker bedre.

Grøntoft var mæt nu og skulle ha'e te.

Han lo af sit og frøken Cajas forvrængede billede i maskinen – de så ud som i hulspejl. Frøken Caja så også derind, mens hun skænkede hans te:

– Ja, sagde hun, det er mit spejl.

Hun sad et øjeblik. Fru Canths stemme – den var så lys og frisk som en ung piges – lød ned til dem og frøken Caja løftede hovedet frem fra maskinen:

– Ikke sandt, sagde hun: så mo'er er uforandret?

– Ja – også Grøntoft så derop –: uforandret.

Og, pludselig bevæget, lagde han sin hånd ned på frøken Cajas, der lå på bakkekanten – hendes fingre var så hårde og ru.

På en gang begyndte musikken nede i festlokalerne:

– De ska' danse, råbte Sundbyerne.

– Nu får vi musik, sagde fru Canth.

Sundbyerne gjorde mange små barnlige dansebevægelser, som kunne de næppe holde sig på stolene. Dernede dansede de, så hele huset gik i en let rysten.

– Ved De, Grøntoft, det gør huset så livligt, sagde fru Canth helt ned over bordet.

Der blev på én gang en snak om bryllup'er over det hele taffel.

Sundbyerne ligefrem fløj op i emnet. Den nærhed af festlokalerne lod dem leve ligesom i en evig feber- atmosfære af bryllup:

– Men jeg kunne ikke tænke mig, at ha'e bryllup på en lørdag, plumpede det ud af Lizzie.

– Men hvorfor? huggede Spørck i og så lige på hende: Det var et speciale for "fuglene" pludseligt at fare ud med nogle højst mærkelige sætninger, der gav de ejendommeligste indblik i så at sige underbygningen i deres megen uskyld.

– Men, Gud, Iss, sagde Emmy, det måtte da netop være yndigt, at den første dag var en søndag.

Fru Casse sagde:

– Nå – alle ugedagene er vel ligegode, og hun målte forståelsesfuldt herrerækken med øjnene lige ned til Arnljot Oulie.

Men enkefru Hassing ville aldrig i evighed gifte sig på en fredag.

Nede hos Grøntoft blev der talt mere sagte.

Han fortalte om sin hustru og om sit barn – med en dæmpet og dvælende stemme, som ville han kærtegne dem, mens han talte:

– De skulle se hende, sagde han, så god og fin og kun så stor som så ... Han viste hendes højde med hånden – så fin og lille, gentog han og smilte, som så hans øjne hende foran sig.

Frøken Caja talte ikke, og maskinen dækkede for hendes ansigt.

Arnljot Oulie sagde (han så altid mest efter frøken Caja ved bordet) og holdt sit lyse ansigt hen imod frøken Canth:

– Nu skulle De virkelig selv spise lidt, frøken.

Hun tog i tanker fadet, som han rakte, og satte det atter urørt. Men pludselig løftede hun hovedet og hun sagde – med det samme blik som før i køkkenet – og sagte:

– Tak, hr. Oulie.

Grøntoft blev ved at fortælle om sit hjem og sin hustru og drengen.

Frøken Caja hørte stille med hænderne i sit skød.

– Hvad hedder han? spurgte hun med ét, langsomt og med en stemme, som kom den langt borte fra.

– Georg, sagde Grøntoft og smilte.

Og hun gentog navnet.

Rundtom var de endnu stadig ved bryllup'er. Fru Hassing talte om Tycho-Brahesdage, og fru Canth sagde:

– Ja, jeg synes, det er dejligt, at sidde og tænke på al den megen lykke, som sådan ligesom spredes her ud fra huset.

Frøken Emmy ville vies i en landsbykirke.

Fru Hassing ytrede som sit livs ønske: Taarbæk Kapel.

Fru Canth sagde:

– Mon vi så skal rejse os?

Og der blev opbrud, mens fru Hassing sagde i en blød tone:

– For fuglene flyver derind under loftet.

Grøntoft tog frøken Cajas hånd og rystede den:

– Ja, frøken Caja, sagde han: der er skam noget, der hedder lykke, men man må jo rigtignok først fange den og så holde den fast.

Frøken Cajas hånd lå ubevægelig i hans.

– Hvor De er kold om hænderne, sagde han og tog også hendes anden hånd.

Hun vendte sig kun. Sparre og Spørck skulle have l'hombre. Og der skulle bringes toddyvand. Og måske var kaptajnen kommet hjem og ønskede noget.

Grøntoft så på Arnljot Oulie, – også han fulgte den vandrende Caja med øjnene – og i en mild tone sagde doktoren:

– De holder vist af frøken Caja, normand?

– Ja, sagde Oulie i sit bløde mål: for hun har det "vondt".

De tav begge lidt. Frøken Caja gik ud og ind.

Så bad Arnljot Oulie doktoren, om han måtte vise ham hans stue.

Sundbyerne var ved vinduet: De dansede bruden ud af pigernes lag – dernede nu.

4

Nede blev de ved at danse, så det "gik" i det ganske hus.

De tre latinskolebrødre var kommet hjem og skændtes, så det skreg gennem dørene, hver gang de åbnedes: De havde fået en kurv æbler hjemme fra gården og delt dem lige og gemt dem, hver i sin skuffe. Og nu var den yngstes stjålet.

Inde i dagligstuen gik fruer og frøkener rundt og så gensidig på håndarbejde uden at falde til ro.

– Her er ikke rigtig varmt, sagde Grøntoft, der flyttede ind til fru Canth.

– Nej, Caja, her er *aldrig* rigtig varmt, sagde fru Canth.

– Vi derovre er jo vant til varme, sagde Grøntoft. Den kan ligge så tæt over en, at det blir formeget.

Han fortalte igen om Sydamerika – om de store floder med urskove langs deres bredder, hvorfra Amerikas rovdyr stirrede frem mod damperne med gule øjne.

Han fortalte om stilheden i de vældige skove, hvor lianerne hang som grønnende net og solen faldt med et skær som på

havets bund. Han talte om tropernes nat, der stjerneflimrende hvilede tyst over havet.

Fru v. Casse-Muckadell var længst vendt tilbage til sine kort. Urskove interesserede hende ikke.

Men fru v. Canth spurgte og spurgte.

Pludselig så hun hen på frøken Caja, der sad på Oulies gamle plads ved vinduet og lyttede:

– Nej, Caja, så du holder dig vågen, sagde hun.

Frøken Caja plejede ellers ud på aftenen at blunde hen, i krogene.

– Nå, vågen kan man holde sig her, sagde Grøntoft og lo: døren stod ikke ti minutter. Kattrup, der sad over ved den Spørck'ske l'hombre, kom op for at høre til og satte sig med de trivelige ben langt frem for sig på gulvet.

Så var der én af latinskoledrengene, der skreg om petroleum på en lampe.

Frøken Caja måtte ud og ind. Grøntoft blev ganske distræt ved al den kommen og gåen:

– Det er livlige folk, sagde han.

– Ja, svarte fru Canth og nynnede: Men det bli'er en vane. Hun begyndte at gå op og ned, som hun plejede: Og det gi'er liv, sagde hun.

Fru Canth begyndte at gå ud og ind af sit sovekammer for at antyde, at opbrud snart kunne være nær. Nedenunder dansede de stadig gladere, så man hørte deres trin. På tredjesalen var gangdøren smækket op for luft, og støjen fra kortspillerne lød op gennem huset.

Sundbyerne, der var ved spisestuevinduet, råbte ind i stuen:

– Nu kører bruden. Og fru Hassing kom op af stolen.

Fru Canth stødte på en skikkelse inde i det mørke sovekammer, ved vinduet:

– Er det dig? sagde hun.

Det var Caja. Hun så bruden køre bort.

– Ja, mo'er.

Hun gik bort fra vinduet, som var hun grebet som en tyv.

– Nu er de kørt, råbte Sundbyerne ganske stakåndet.

– Å, Gud, fru Muckadell, sagde hun til fru Casse, der endelig var ved at opgive kortene:

– Gud, læg deres lykke.

– Kan De ikke falde lidt til ro, frøken Caja, sagde Grøntoft, der også var kommet ind i spisestuen for at se bruden køre og som stod ved vinduet.

– Å jo, svarte hun og standsede:

– Men lørdag aften er lidt svær.

Grøntoft så på hende – hun havde lampens skær mod sit ansigt: hvor var hun blevet gammel og ansigtet stift eller hårdt ligesom var det af træ:

– Å, sagde han, med ét bevæget: De er vel lige éns.

Frøken Caja svarede ikke straks:

– Ja, sagde hun så, som om hun først hørte nu: vi har jo de to etager.

De sad lidt. Så sagde frøken Caja:

– Hvor der må være smukt.

– Hvor?

– Derovre … hos Dem.

– Ja, svarte han.

– Men – hvordan bli'er det nu her? spurgte han: Kan vi få plads?

Det var virkelig hans alvor. Han var kommet for at bo her, han og hans kone.

For de blev herhjemme fem måneder.

Frøken Caja sagde:

– Det vil vi tale om imorgen, og rejste sig.

Pludselig begyndte Grøntoft at le:

– Men, Gud, husker De, frøken Caja, en aften vi var i Kasino og jeg fik Dem på Kongens Nytorv med på en glidebane og De gled og satte Dem – midt på torvet – hårdt lige på det kropparti, der skænket os til at sidde.

Frøken Caja lo, i nogle korte og tørre stød som de, der er ude af vane med at le:

– Å, hå – og det gjorde så ondt, så jeg næppe kunne sidde i omnibussen ...

Fru Canth kom til. Hun var pludselig kommet i tanke om sine trøjer og spurgte om pengene.

Frøken Caja begyndte uvilkårlig at le igen: Ja, mo'er, sagde hun og lagde nogle kronestykker i hendes hånd og blev ved at le.

– Er det stadig trøjerne? spurgte Grøntoft.

– Ja.

Og de lo begge to.

– Hva' ler I af? hva' ler I af? sagde fruen, halvt utålmodig.

– Af gamle dage, sagde Grøntoft.

Der var et helt lys over Cajas ansigt.

– Ja, af gamle dage, lo hun.

Hun vidste ikke selv, at hun nynnede – med en lille skær stemme, som kunne den slet ikke have hjemme i hendes træede person – mens hun gik ned ad trappen forbi de åbne døre,

hvorfra der stod én støj og tobaksrøg som fra en krostue ud i gangen, ind i køkkenet:

– Men er det Dem, hr. Oulie? spurgte hun.

Arnljot sad med hænderne om sine knæ, oppe på køkkenbordet på Sundbyernes gamle plads.

– Sidder De der?

– Jeg sidder og ser på livet, sagde han og tog øjnene bort fra de dansende.

– De skulle gå ind i det, Oulie, sagde Caja muntert.

Arnljot Oulie sad lidt:

– Jeg *tør ikke*, sagde han så, langsomt og dæmpet.

Frøken Caja gik ind i Oulies stue. Der stod Grøntofts vadsæk – så køn og fin.

Hun så alt hans rejsetøj, hylstret med stokkene, de sammenlagte rejsetæpper og hun smilte: Så måtte han jo være rig.

På bordet ved sengen stod et billede.

Hun tog det: det var hende, hans hustru. Hun så hendes ansigt, hendes skikkelse, der var fin og sart. Hver linje målte hun. Hun vidste ikke, at hun endnu kunne lide således.

Hun hørte én af l'hombreherrerne løbe op ad trappen og skrige sit navn.

Men hun blev stående. Så skingrede Sparre igen og hun slap billedet – som en skygge gik hun Arnljot forbi, der drømte med hovedet ned mod sine knæ.

Hun hørte Sparre, der ovenpå slog døren op:

– Får vi mon det vand, råbte han.

Og hun gik op ad trappen. Hun mødte kortspilleren i døren og han, der var hed af toddy og punsch, råbte igen, lige ind på

hende, som skreg han til et tjenestetyende.

– Kan man få det vand?

Frøken Caja blev blodrød – hun så Grøntoft stå midt i stuen – og beskæmmet, oprørt, forpint sagde hun pludselig i sin skingre og forbitrede tone:

– Ja – når man be'er om det.

Og døren til gangen slog hun i igen, mens Sparre gik.

Grøntoft var bleg af vrede:

– I vore dage var vi ikke så frække, sagde han til fru Hassing, der vejrede skænderi og stod og trippede lystent på benene.

– Å, sagde hun med et eget bekymret tonefald, hvoraf tilfredsstillelsen lyste: der er så mange steder nu, som folk kan vælge imellem …

– Og så er her jo, tilføjede hun og så forståelsesfuldt hen på døren, der lukkede sig efter Caja: også megen støj her i huset. Det holder også borte.

Caja kom ind igen og gik med toddyvandet.

Grøntoft fulgte hende med øjnene. Og da hun vendte tilbage, sagde han:

– Den person skal vel siges op?

Der gik en trækning, der skulle ligne et smil, hen over Cajas ansigt:

– Å, hvorfor? sagde hun.

Hun gik videre: Hun tænkte ikke på Sparre mer. Hun havde glemt ham.

Grøntoft blev ved at følge hende med blikket, som hun gik ud og ind mellem alle de fremmede folk: satte lyset på klaveret til fru Casse, den lille lampe til fru Hassing.

I dagligstuen sad de rundtom, forfatteren var kommet ind og snakkede i overfrakke, med hat i hånden, fru Muckadell blundede.

Det var som på en station, og de ventede toget.

Endelig brød de op og fik hver sit lys eller lampe. Sundbyerne rutschede foran forfatteren ned ad trappegelænderet.

– Godnat så, frøken Caja, sagde Grøntoft.

– Godnat. Han gik.

Frøken Caja satte stolene på plads, mens fru Canth beredte sig til natten: hun løftede kjolen op og nynnede. Cajas øjne fulgte hende.

Så gik hun på én gang hen og slog armene om hende og kyssede hende:

– Caja, sagde moderen helt utålmodig og kom brat løs: altid er du også lige hårdhændet.

Caja slap moderen. Et øjeblik følte hun en dump smerte, og det var som alle tårerne, hun ikke havde haft tid til at græde, et nu stemmede op for hendes bryst.

Så så hun Oulie, der ventede i en krog, og stille, uden tanker, begyndte hun at rede hans seng på sofaen.

– Godnat, frøken, sagde han.

Hun hørte næppe hans stemme:

– Godnat.

Pludselig så hun, da hun gik forbi buffeten, blomsterne. Hun havde jo villet sætte dem ind til ham.

Men nu var det vel for silde. Han var vel til ro. Det var blevet for silde.

Hun tog vintergækkerne og violerne og hun sagde:

– Jeg vil blot sætte de blomster ind til mo'er.

Og stille satte hun dem ind på moderens plads i dagligstuen.

Hun gik ind i sit eget kammer og mekanisk redte hun sin seng af sengklæderne, der lå i højen i hjørnet. Skuffer åbnede hun og skuffer lukkede hun.

En gang smilte hun: hun så trøjerne:

– Å, så mange år mo'er nu har troet på det ... Og pudseklude var de blevet tilhobe.

Hun hørte Grøntofts:

– Husker De – husker De, frøken Caja.

Og hans latter, hans muntre latter.

Hun lå i mørket, men hun sov ikke.

Hver lyd i huset hørte hun, mens hun lå.

Døre blev sagte lukket op og til. Hun hørte mod vandrørene slag, hvormed kelnerne kaldte på etagernes piger. På køkkentrappen flygtede trin, mens gårddøren klaprede. Det puslede oppe på de mange kviste.

Frøken Caja lå længe ubevægelig i mørket – så satte hun sig op i sengen med hovedet i sine hænder: de sidste bryllupsgæster var ved at bryde op.

Også i tredjesalens badekammer var der vågne. "Iss" var krøbet hen til vinduet i sine hvide lin. Disse evige bryllup'er gjorde i stilhed Sundbyerne meget hede. Og længe så frøken Lizzie ned i den lyse sal ...

Så listede hun sagte hen til Emmy, der blundede.

L'hombreherrerne var brudt op.

Kattrup sammenlagde gevinsten siddende på kanten af sin seng:

– Det var til tre partier billard imorgen foruden kaffen.

Grøntoft sad endnu inde hos kaptajnen, som han havde mødt på trappen. Kaptajn Jensen var en god ven af hans ældre broder og havde bedt ham ind til en grog.

De snakkede om nyt og gammelt. Talen kom også på huset her.

– Ja, sagde Grøntoft og så ind i lampen:

– Frøken Caja var skam ganske køn en gang ... Og så havde hun sådan en god stemme, sagde han, stadig med blikket i lampen.

Kaptajnen så meget langt over på "sydamerikaneren". Han tænkte, det var vel ironi.

5

Pensionatet Canth var ifærd med at vågne. Eugenia var på vej gennem spisestuen med mange stumpe koste. Hun gjorde megen larm – trods Arnljot, der lå på sofaen. Eugenia var ikke skabt til at tage særdeles hensyn om morgenen.

Alle døre lod hun stå og dagligstuevinduerne slog hun op. Arnljot Oulie kom fra lejet og gik, hjemløs, om i trækken, mens Eugenia spredte koks over alle gulve, tumlende med den kolde kakkelovn.

Frøken Caja var i køkkenet i lag med petroleumsapparatet, der oste højt.

Tale gjorde ingen.

Eugenia skrabede sengeklæderne fra sofaen ned på gulvet og faldt i søvn, midt som hun stod, til et pludseligt:

– Eugenia, skar gennem luften: Frøken Caja bar apparatet ind.

Fru Hassing arriverede – nu kom også gangdøren op – hun skulle tur. Hun var iført en grå slåbrok og Charlotte-Corday-kappe, der omfangsrig skjulte tilberedelserne til dagens frisure.

Hun begyndte at tage overtøjet på, mens hun overhånds venlig spurgte Arnljot Oulie:

– Hvordan han havde sovet.

– Man ligger lidt højt med hovedet, sagde hun i samme tone: Men De er jo så elskværdig.

Måske havde hun ventet et ord fra frøken Caja, men det kom ikke; Caja gik kun stille til og fra.

Pludselig ankom forfatteren, hr. Feddersen, i fuld puds, med sølvknappet stok. Han skulle have syet en knap i sin handske.

– Men Gud, hr. Feddersen er De *oppe*? sagde fru Hassing, der på én gang gjorde nogle besynderlige bevægelser omtrent som en ældre høne, der fornemmer hanens gal.

Hr. Feddersen sagde noget om, at man måtte tænke på sin sundhed.

Det var en ejendommelighed for hr. Feddersen med uregelmæssige mellemrum pludselig at begynde at gå morgenture – en ugestid eller to – før nogen i pensionatet fik sko på.

Fru Hassing fulgte, da knappen var vel syet i, hans kurs over gaden, skjult bag et gardin.

Hun tænkte det: Det var Ørsteds park.

Der begyndte at blive livligt på tredje sal. Hoveder kom ud af dørene, og der blev skreget på vand – der var overhovedet i pensionatet Canth en betydelig vandmangel, som om vand købtes pundevis; midt i ståhejen lå Kattrup bred og glad i sin seng for opsmækket dør.

Spørck skulle ha' sæbe og satte en lang nøgen arm ud gennem en dørsprække.

Fru von Casse og Sundbyerne var arriverede til te: alle havde de vat eller tørklæder bundet om halsene.

Frøken Caja skænkede og bragte. Hun lignede en skygge, som hun gik til og fra dér i halvmørket ved buffet 'en, mens fru v. Casse atter meddelte, at hun måtte ha' lister for sine vinduer:

– Nu trak det, så hun mærkede det helt ind under dynen.

– Ja, svarte Caja kun, fra halvmørket.

Døren til sovekamret gik op. Der var fru Canth. Hun var altid, som fuglene, der kommer af reden, så livlig. Fortalte og snakkede og havde altid drømt – det utroligste.

– Jeg har drømt om æg, sagde Lizzie.

Emmy havde drømt, at hun plukkede roser på sine forældres grav.

– Caja, sagde fru Canth: Du glemmer alting: Fru Casse ventede på sin anden kop te.

– Ja, mo'er, sagde Caja og bragte den.

Sundbyerne talte stadig om deres drømme.

Der blev råbt meget højt ud af døren på tredjesalen, og frøken Caja gik derned. I køkkenet stod der fuldt af spildespande og gammelt fodtøj. I en krog gemte Eugenia udslidte koste. Døren ind til Spørcks ret nøgne kammer stod åben.

Frøken Caja så det alt. Det var som hendes, billedet på hendes slid.

Sparre råbte påny: det var om sine støvler.

Og frøken Caja gik efter dem.

Kattrup kom frem i underbeklædning for at børste sine sorte klæder i køkkenet. Han så slet ikke til frøkenen: Tredje sal behandlede i det hele frøken Caja, som var hun af neutrum.

Frøken Caja gik ud og ind. Vinduer slog hun op, et værelse gjorde hun istand. Så hørte hun Grøntofts dør gå, og han kom hen gennem gangen.

Det var i Kattrups værelse, hun stod, og hun ville hurtig lukke døren. Men han havde set hende og kom ind:

– Godmorgen, frøken Caja, sagde han, og tog hendes kolde, ru hænder.

– Godmorgen.

Han så sig om: Sengen var uredt endnu, der lå mange forrevne bøger på det fyrretræsbord, de jutesgardiner slog deres tynde kapper slatne op i trækken.

– En rigtig studenterknejpe, sagde Grøntoft.

– Ja, svarte Caja. Og i det hun pludselig udtalte sin eneste tanke, hele sin beslutning, mens hun havde vandret om i halvmørket blandt alle disse mennesker, sagde hun hurtigt:

– Her skal De ikke blive. Det er ikke noget for Dem. De skal bo – bedre …

Grøntoft sagde – men uden overbevisning; for han havde jo tænkt det samme inat og nu tilmorgen: *her* kunne hans kone ikke bo –:

– Bo'er man ikke godt nok her:

Frøken Caja sagde:

– Å nej – – – vi har jo måttet … gå ned efter … konkurrencen er så stor.

– Det er ikke noget sted, sagde hun og vendte sig: for tilrejsende.

Grøntoft svarede ikke, spurgte kun, hvor han da skulle bo. Og hun gav ham adressen og priserne og sagde:

– Så skulle De gå derhen, når De har drukket te.

Hun blev et øjeblik tilbage, da han var gået. Det var, som alle hendes tanker standsede og det var blevet stille, hendes hjertes blod.

Så gik hun op.

Grøntoft sad hos gamle fru Canth, der stadig spiste og snakkede. Fru Hassing var kommet hjem og Sundbyerne og fru Canth slog kreds om hende henne ved vinduet.

Enkefruen fortalte ganske ophedet sine oplevelser:

– Naturligvis var det et stævnemøde – med en ny, sagde hun.

– En lille, væver ting – i rød hat …

– Man ved det jo, når han flyver op om morgenen, sagde enkefruen: og stadig er det i Ørstedspark.

– Hm, sagde fru v. Casse og smilte længe: det begynder om morgenen.

Sundbyerne var mørkerøde af indignation og spurgte videre. De fire damer flyttede tæt sammen. En gang imellem hørte man nogle enkelte ord:

– Fra teatret er hun, det turde fru Hassing dø på.

Grøntoft var flyttet bort fra fru Canth.

Han så hen mod damerne, som sladrede med hovederne tæt ind mod hinanden. Henne ved bordet skændtes studenterne. Der blev ikke rigtig lyst – fra det ene vindue – ansigterne så ud som var de grå tilhobe.

Fru Canth alene sad stadig ved bordenden med det fine, gamle ansigt i lyset, bevægelig og frit, som sugede hun bare liv af den hele uro …

Frøken Caja bragte fru Hassing hendes kogte mælk.

Grøntoft var gået.

Han havde rejst sig, som rystede han noget som en tyngsel af sig, og havde taget hendes hånd:

– Ja, så går jeg, sagde han: da her ikke er plads.

Frøken Caja smilte kun. Hun fandt ingen ord.

Stille gik hun ned i Arnljots stue, og hun pakkede Grøntofts sager sammen, langsomt, stykke for stykke. Vadsækken lukkede hun og stillede den hen.

Arnljot kom ind:

– Det er kun mig, frøken, sagde han.

Frøken Caja virrede pludselig med hovedet og ville gå.

Men på én gang tog Arnljot hendes hænder, som følte han alt, hvad hun led:

– Å, frøken, sagde han og havde næsten gråd i stemmen.

Caja standsede og der gik et pludseligt lys hen over hendes ansigt, mens hun støttede sig mindre end et sekund ind mod Arnljots skuldre.

– Oulie, sagde hun: når De kun måtte blive lykkelig.

Hun slap ham. Hendes stemme havde lydt så mild som et kærtegn ...

Frøken Caja var ude. Arnljot stod ved vinduet. Dagen derude var grå og tung, mens han så frem, ud over huse og mennesker.

Frøken Caja gik op. Nede fra første sals afsats lød en høj pludren. Det var Sundbyerne, der gik i kirke.

Oppefra hørte man fru Casse-Muckadell i ordskifte med Eugenia. Når fru Muckadell talte med undergivne, mærkede

man endnu på tonefaldet, at hun – gennem tre ægteskaber – havde ægtet sig op i adelen fra mejerske.

Kirkeklokkerne begyndte at lyde. Begge fortove var fulde: De løb hist og de løb her. Nogle havde salmebøger i hænderne.

Pludselig sprang tårerne frem af Arnljot Oulies øjne og grebet af en dyb, en ubeskrivelig smerte græd han – græd foran livets tærskel.

Om "Under åget"

Forfatter: Herman Bang (1857-1912).
Org.udgave: *Under Aaget.* I. H. Schubothes Boghandel, København 1890.
Denne udgave baseret på: Førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Jean-Louis Forain (1852-1931): *La danseuse* (Udateret).

ISBN 978-87-7979-958-5

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-208-1 (Ølstykke 2010).

www.ebib1800.dk

